

Szatmári András htj.

Konzulens: Vukics Ferenc őrgy.

Magyar Honvédség Ludovika Zászlóalj
Nemzeti Közszoigálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

A Baranta és katonai jelentősége

“A vitézség nem egy napi tanulság” – Zrínyi Miklós

Bevezetés

Pályamunkám témája a Baranta katonai jelentősége. Ezt kiképzési viszonylatban fogom ismertetni. Először magának a szónak a jelentését tisztázom, mert ez a manapság vagy nem ismert fogalom, vagy pedig félreértelmezve találkozhatunk vele. Ezt követően a történetét tárgyalom részletesebben. Fontos megérteni, hogy miért alakult ki, mi volt a szerepe, hogy később az elnyomó nemzetek miért tiltották be a gyakorlását, illetve hogy a 20. században milyen kísérletek történtek a felélesztésére, végül, hogy a rendszerváltás után hogyan elevenítették fel.

A következő részben kitérek a felkészítési rendszerére, amelynek ismertetése lényeges abban, hogy megérthessük javaslataimat a Baranta kiképzési alkalmazásával kapcsolatban. Ezután azokra a felkészítési elemekre térek ki bővebben, melyeknek szerepük lehetne a kiképzésben.

Azért választottam ezt a témát, mert immár lassan hatodik éve üzőm ezt a sportot, vagy inkább életmódot. A Barantát jobbnak találom azoknál a harcművészeteknél, amikkel eddig találkoztam, illetve a közösségben is megtaláltam azt az összetartást, bajtársias szellemet, ami sajnos hiányzik a mai emberek nagy részéből.

Célom, hogy felhívjam a figyelmet arra, hogy a magyar emberek magyar harcművészetre termettek, sokkal könnyebben rááll a testük, az agyuk. Továbbá a katonai oktatásba részlegesen beépíthető lenne, nagyon sok gyakorlati előnye lenne az oktatásának, további kutatásának. A civil életben is elismert és közismert harcművészetté lehetne tenni.

Gyakorlati haszna lenne az kiképzésben, az altiszti képzésben, a tiszti képzésben, illetve a különleges kiképzések során a közelharc kiképzésben és általános testnevelésben egyaránt. Módszertani sajátosságai elősegítenék a közösség összekovácsolódását, összetartását, illetve a más területeken is hasznosak lennének az elsajátított képességek.

A Baranta jelentése

A Baranta szó elsősorban az ország olyan nyugati és déli peremvidékein maradt fenn, ahol a lakosság összetétele a kezdetektől fogva magyar volt (Somogy, Ormánság, Göcsej, Őrség). A szépirodalomban a legtöbb alkalommal Kodolányi János műveiben találkozhatunk vele.

A szó jelentése: fegyveres vetélkedés, megmérettetés, harcra, hadjáratra való felkészülés, törvényesen alkalmazható erőszak, ill. az erőszak alkalmazása.

A szó a kunoknál zsákmányszerző utat jelent. A környező szláv nyelvű országokban pejoratív értelemben állatok elhajtásra, zsákmányolására utalhat a kifejezés. A kirgizeknél gyorsan közlekedő lovas csapatot, a kazakoknál az erőszak jogos alkalmazását, egyes kaukázusi népeknél a fegyveres gyakorlatok helyszínét, a legkorábbi írott források szerint pedig a Nap harcosait, illetve a Nappal szövetséget kötött férfiak közösségét jelentette. A Somogyvár környékén fennmaradt szokás szerint a barantázók a régi törzsszövetség valamikori bírójának, a régi törvények oltalmazójának (Horka) voltak a felesküdt, különlegesen kiképzett segítői.

A Baranta szó olyan harcosokat takart, akik a fegyverforgatásban való kiválóságuk mellett a legmagasabb erkölcsi, morális követelményeknek is megfeleltek. Jelentős részt vállaltak a következő generáció nevelésében, harci felkészítésében. Ma a Baranta önálló magyar harci irányzatot jelent. A kaukázusi népeknél a konfliktusok erőszakos, de vér nélküli rendezési formáját vagy harci vetélkedőt jelképez. A Baranta véráldozat nélküli jogos zsákmányszerzést is jelenthet (törvénysértés, személy megsértése).

A Baranta (bahranta, barymta, barmta, barana) szokásjog szerteágazó ázsiai jelenléte azt mutatja, hogy az idők folyamán kialakult kisebb értelmezési különbségek ellenére egy olyan hagyománnyal van dolgunk, amely a szóban forgó népek történetének nagyon korai időszakából származik és nagyon ősi tartalommal bír.

A hagyományos (tradicionális) magyar harcművészetet Barantának hívjuk, amíg csupán versengésről, felkészülésről, békeidőszakon belüli gyakorlatozásról szól. Az ellenség megsemmisítésére való törekvés esetén Böllönnek nevezzük. A felkészítés során, a Böllön-jellegű elemeket elsősorban hivatásos katonák és oktató szintet elért barantázók sajátíthatják el.

A Baranta egyéni kezdeményezőkézséget tisztelő, kreativitást fejlesztő rendszere gyorsabb tanulási eredményekhez vezet. Ez igaz mind a mozgásos folyamatokra, mind a személyiség fejlesztésének lehetőségeire.¹

Ki is egy barantás tulajdonképpen? Hosszú éveknek kellett eltelnie ahhoz, amíg néhányan megértették, hogy a Baranta nem kapcsolódhat ahhoz a magyarországi katonai hagyományörző struktúrához, amelyet nyugati mintára, annak egyfajta „szegény rokonaként”, korszaki rendszer

¹ <http://www.baranta.org/index.php/baranta-a-z/a-baranta-elmelete/a-baranta-multja/82-a-baranta-toertenete>

szerint, merev szellemi alapokra helyezve, a magyar műveltség legfontosabb értékeinek figyelmen kívül hagyásával építettek ki.

Az emberi tudás és a harci testkultúra is folyamatos fejlődés terméke. Az állandóan összegezni kívánó magyar műveltség számára egy élet által diktált szerves fejlődést részekre darabolni már eleve értelmezhetetlen. A magyaroknak arra kell törekednie, hogy az elért eredményeit (értékeit) megtartsa, fejlessze. A korábbi korok értékeinek újrafelfedezése nem azt jelenti, hogy az időben vissza kellene fordulnunk és mindenáron valamelyik korszakhoz kellene kötődünk. Ezeknek az értékeknek éppen a jelenben kell segíteniük, a mindennapokba kell beépíteniük. Nem emelhetünk ki külön korszakokat a történelemből, egyetlen korszakolás létezik csupán: a múlt, a jelen és a jövő.

Minden barantásnak a lehető legmagasabb magyar tudásszintet kell megcélozni. Ezzel lehet a leghitelesebben képviselni az elődeinket, kortársainkat és utódainkat. Ennek következtében a Baranta a magyar harcművész társadalomba épült be, és a magyar kultúra ismerete mellett kötelezte el magát. A Baranta egy olyan életmód, életprogram, amely a világot egészében szemlélő ember erkölcsére, hitére és munkájára épül. Egyesíti magában a legkeményebb küzdelemre kész harcost, az önálló filozófiai és testkultúrális háttérrel rendelkező harcművészt, a nemzet összefogását és fegyelmét jelképező katonát.²

A Baranta jelképe a rakamazi turul (ld. címdal), amelyben a turult körülvevő kör a napkorongot ábrázolja, hisz a barantások a nap harcosai voltak a régi időkben. A turul magát az anyaországot jelképezi, a Baranta had véd. A madár ét fiát tartja, kik a magyar nép két végletét jelképezik, az hazától való elfordulást és a túlzott rajongást, melyek közül egyik sem válik előnyére a magyaroknak, ennek ellenére mind a kettő helyt kap az országban. Másik értelmezés szerint a főalak az Emese álmában megjelent turulmadár, aki elviheti a gyermekeit arra a földre, ahol az álom ígérete szerint belőlük dicső királyok lesznek. A turul-monda az új, boldogabb haza ígéretét hordozza, akár a csodaszarvas-legenda.

² Vukics Ferenc – Világkupa-felkészülési segédlet (2012)

A Baranta története

Szűkebb értelemben a Baranta a IX. század és a XX. század között élt magyarság harci kiképzési formáira épülő fegyveres és pusztakezes harcművészeti irányzat. Jelentős szerep jut benne a Kárpát-medencei mozgásanyag mellett a feltételezett vándorlási területeken alkalmazott harci eljárások, a hasonló életmódot folytató népek (szkíták, hunok, avarok, türkök, onogorok, kazakok) harci és kiképzési kultúrájának is.

A Baranta (Böllön) mozgásanyagának részleges feledésbe merülésében nagy szerepet játszottak az idegen (elsősorban Habsburg) uralkodók (birkózást, ökölharcot, vívást, íjászatot, lovaglást) tiltó vagy korlátozó törvényei. A mozgáskultúra egy része így csupán harci táncokban, a pásztor életmódban, vívókönyvekben és művészeti ábrázolásokon maradt meg.

Botvívás faluhelyen

A Baranta az ősmagyar társadalom szabad jogállású tagjaitól származik (fejérek), akiknek kiváltsága és egyben kötelezettsége volt a hadakozás. A hadi hivatást mesteri módon elsajátító, sajátos kiképzési rendszert és taktikai elveket alkalmazó harcos réteg az előzménye a magyar történelemben évszázadokig fennmaradó harcoló (nemesi) rendeknek, csoportoknak.

A hadi csoportosulások felkészítői és vezetői rendeletekben szabályozták az egyének és a csoportok hadi felkészítésének rendjét. A magyar történelem korai szakaszában a a haderőt a következő csapatok alkották: kölpények, kaplonyok, talmácsok, tíznagyok, száznagyok, a civilisek, várjobbágyok (iobagio castri), a keltjobbágyfiúk (iobagiones exemti), a hivatásos viadorok (pugilok), a gyepűvédők, örök (speculator), a nemesek (nobilis), a Magyarországra telepedett hadi kötelezettségük folytán kiváltságokat birtokló népek, besenyők, bősörmények (muszlimok), kunok, jászok. A hagyományosan fegyverforgatással foglalkozó magyar nyelvű népcsoportok (székelyek, őrségiek, hajdúk) a speciális feladatokra létrehozott vegyes összetételű harci csoportok (nyögérek, lövők, királyi vadászok, oroszok) (testőrzők-ajtonállók), végvári vitézlő rend, huszárok azt mutatják, hogy a magyar történelemben legalább másfélezer évet ölel fel a harci szakértők jelenléte, befolyása a politikai életre és a kultúrára.

A hadi kultúra a magyar társadalom alakulását is befolyásolta. A had szó nemcsak “sereget” alkotó katonákat jelent a magyar nyelvben, hanem az együtt élő és dolgozó önvédelmi és önellátásra képes egységet is.

Mindezt azt jelenti, hogy a japán, a lengyel, a török és az orosz állami berendezkedéshez hasonlóan a magyaroknak is jelentős nagyságú csoportjai vállalták évszázadokon keresztül az

életmódszerűen a harci szolgálatot, a kiképzést, a harci tudásanyag szellemi és fizikai fejlesztését, továbbadását.¹

A Baranta elsősorban az ő tudásanyagokra és az évszázadok alatt kialakult életfilozófiájukra épül. A szervezeten működő magyar harci kultúra a VII.-XVII. század között élte virágkorát. A Barantában három kiemelkedő időszakot különböztetünk meg:

1. A vándorló állam idősza,
2. Az Árpádok idősza,
3. A végváriak idősza

Illusztráció a Szent Galleni Krónikából

A szentgalleni krónika beszámol arról, hogy a magyarok vezérek előtt birkóznak, és “fegyveresen összecsapva bemutatják, milyen járatosak a hadi mesterségben”. A magyar harci kultúra egészen a végvárak időszaig élte virágkorát, majd a XVI. században megindul kettéválása. A nemesség harci sajátosságai egyre inkább nyugati mintákat követnek, és csak a népi kultúrában voltak továbbra is felfedezhetőek a Baranta nyomai.²

A XVI. század elejétől megindul a magyar kultúra differenciálódása. Ettől az idősaktól fogva csak a népi kultúra őrizte tovább a magyar sajátosságokat. A nemesi kultúra (a harci kultúrát, mozgáskultúrát is beleértve) egyre inkább nyugati jelleget öltött. Az ezt követő idősakokban már egyre inkább a társadalom periferiájára sodródott a harci jellegű tudásanyag.

1759-ben Fáber Krisztián Farkas ezredes Kassán megjelentette a *Hadi embernek oktatása* című művét, mely lényegében egy kiképzési kézikönyv volt. A *Szuronyvívntant a gyalogság számára* egy 1848-ban megjelent kétrészes kiképzési kézikönyv volt. Fő témája a gyalogoskatona lovas elleni szuronyhasználata volt.

Az 1800-as évek végén a nyugati sportmozgalmi formák teret nyertek Magyarországon is. A német mintájú tornamozgalom kapott nagy figyelmet, illetve az angolszász hatásokat megelőző népi testkultúra (vetélkedés, játék és tánc) motívumai terjedtek el az elitkultúrában.

A hazai népi testkultúra pünkösdi királyvetélkedőit, táncos elemeit és játékeit a reformkor élesztette fel, majd az önkényuralom dackorszaka éltette és misztifikálta. A népi játékok hatyúdalaként értékelhető 1870-es és 1880-as évtized primer néprajzi formái iránti érdeklődés. A Magyar Atlétikai Clubot (MAC) megalapító gróf Esterházy Miksa londoni kultúrattasé és

¹ <http://www.baranta.org/index.php/baranta-a-z/a-baranta-elmelete/a-baranta-multja>

² Vukics Ferenc – Baranta előzmények, p.61

liberális baráti körének, valamint egy-egy rebelliskedő mezőváros elitrétegének közreműködésével függött össze.

Az atlétikai tábor követően megmozdultak a tornászörök is. Az 1883. évi tanítógyűlésen Kiss Áron indítványt nyújtott be a nép körében fellelhető játékok, táncok, dalok és mondókák rendszeres gyűjtésére és a nemzeti nevelés szolgálatába állítására. A munkálatok megszervezésével a javaslattevőt bízták meg, aki 1891-ben közzétette a Magyar gyermekjátékok gyűjteményét, amelyben a korabeli fiatalság „énekes-táncos” és más „eszközzel vagy anélkül játszott” szórakozásai is helyet kaptak.

A 20. század beköszöntével a népi tánc- és a dalgyűjtés mögött a játéktanyag hazai feldolgozása háttérbe szorult. Amikor 1952 után állami támogatással Hajdú Gyula a Népművészeti Intézet Néprajzi Osztályán megkezdte a tényleges vetélkedő szokások összegyűjtését és szakszerű osztályozását, az eltelt idő jórészt már teljesen elmosta a pásztori és a paraszti „játékok” és a „levan” vetélkedők lényegi motívumait.

A botos-, bicskás-, fogó-, futó-, labda- és birkózójátékok szervezése azonban beleütközött a felülről felkarolt mozgalmak dilemmáiba. Azokban a nagyobb városokban, ahol tanításuknak megvoltak a személyi és anyagi feltételei, ott a játékok idegenül hatottak. Faluhelyekre és a mezővárosokba viszont vagy nem jutott el a felhívás, vagy nem volt olyan szakember, aki az összegyűjtött játékok csínját-bínját át tudta volna adni. Békéscsabán, Szegeden, Tatán, Hódmezővásárhelyen, Kolozsvárott, Budapest peremvidékein, Sárospatak környékén, a Kisalföldön és a Székelyföldön alakultak ugyan méta, róta, vagy más elnevezésű labdás játszótársasságok, ezek azonban nem voltak hosszú életűek.

A helytörténet- és néprajzkutatók egybehangzóan vallják azt, hogy e játékmozgalom elhalásainak oka a falusi fiatalság szabadidejét is fokozottan igénybe vevő életmódváltásban keresendő. Ez a hipotézis azonban nem ad választ arra, hogy a népi játékok a növény- és állattenyésztéstől már elszakadt városlakók spontán szórakoztató aktivitásai között miért nem tudtak gyökeret verni. Minden bizonnyal azért nem, mert sem Kis Áronék, sem Porzsolték gyűjtőtársai sem tudták visszaadni a népeletről kiragadott játékos felkészülési folyamatok egészét és a belső készletét. Így az iskolaudvarokra és a tornatermekbe már kilúgozott és önmagukban értelmetlen mozgásformák töredékei jutottak el. Sajátos szerkezetüknél fogva kevés játékost foglalkoztattak, és nem hordozták magukban a felvégi és az alvégi „játékok” rivalizációs légkörét. Nem véletlen, hogy a budapesti és más nagyvárosi „játékok” a századforduló alatt

gr. Esterházy Miksa

grundokká alakult terein a mozgásaktivitásra vágyódó fiatalság már az angol sportjáték-minták fejlettebb formáiért kezdett rajongani.

Ezekben leli magyarázatát az életmódkutatók körében felmerült kérdés: miért nem tudott egyetlen magyar népi játék vagy vetélkedési forma sem modern sportággá alakulni? Nyilván azért, mert az előzőkben felvázolt „másodvirágzás” a megkésetttség miatt inkább hattyúdálnak felelt meg. A fejlődésben megrekedt országnak a sportjátékok kialakulásának optimális szakaszában még nem volt olyan tömegű polgárosult diáksága, amely az egyes játéknemek valamelyikét korszerűsítette és sportággá fejleszthette volna. A kocsihajtó vetélkedések a silány útvonalak, a botvívás a durvasága, az „ölre” vagy „levan” birkózás a passzivitása miatt nem tudott versenyre kelni a modernizáltabb formákkal. A külföld nyomán a hazai elitvilág is gusztustalan csapkodásnak ítélte a crawlózó láb- és kéztempókat magában rejtő magyar (kutya) úszást. Később – mint azt az 1900-as évek elején látni fogjuk – az említettek ellentételezéseként kifejlesztett „magyar úszás” éppen az aktív lábmunka hiányában nem állta meg a versenyt a déltengeri szigetek stílusát átvevő külföldiekkel szemben.

Az akkor már elterjedt sportágak többségében nem volt számottevő versenyzőnk. Ez a rádőbbenés különösen fájdalmas volt a verhetetlennek hitt kardforgatás terén. A Vígadó nagytermében (1893), a Nemzeti Lovardában (1894) tartott vívóakadémiák, majd a MAC (1895) és az OTSB (1896) nemzetközi versenyének sikertelenségei után a hazánkba letelepedett olasz mesterek és a bécsújhelyi akadémián végzett tisztek hatására elismertté vált az olasz kardiskola fölénye. A legkiválóbb magyar mesterek azonban nem nyugodtak bele alárendelt helyzetükbe, és keresni kezdték az olasz iskola túlhaladásának módjait. Így született meg a lábról vett tempót alkalmazó, ütem- és ritmusváltoztatásokkal manőverező, a könyök, az alkar, a csukló és az ujjak mozdulatait összehangoló rotációs pengevezetés.³

A magyar harcművészet újjáélesztésére több kísérlet is történt. A két világháború alatt magyar katonatisztek állították össze az első komoly anyagot, amellyel a legénység harci képzettségét és nemzeti hagyományokhoz való ragaszkodását akarták előmozdítani. A kutatások eredményeinek néhány eleme a korabeli harci szabályzatokban is megjelent.

A leventeegyesületeket a katonai nyilvántartással összefonódva szervezték meg a tényleges állományból az OTT állományába vezényelt tisztek, illetve a feladat ellátására utasított megyei alispánok közreműködésével. A főként harci kiképzés előkészítésére irányuló

Levente eskütétel

³ Vukics Ferenc – Baranta előzmények, p.90-94

feladatot a tartalékos altisztekre és tiszthelyettesekre bízták. Elhatározták, hogy összegyűjtik a népi harci testkultúra elemeit és Kano mester mintájára egységes magyar mozgásanyaggá

Levente kiképzés

fejlesztik, később pedig oktatják. Nagyon lassú volt a gyűjtés. A háború és az azt követő időszakok megakadályozták a gyors megvalósítást. Addig a katonai kiképzési szabályzatokban jelentek meg az első anyagok. 1928-41 között rendszertelenül folyt képzés. A leventecapatokban főleg kardvívás, birkózás, továbbá fokos és bot harci alkalmazása volt a kiképzés fő csapásvonala. Megalakult a Zrínyi Miklósról elnevezett leventecapat.

A történeti emlékekből a hajdútánc formai sajátosságai is kirajzolódnak. A fegyver (kard, szekerce) virtuóz forgatásával együtt járó, többnyire kötetlen szerkezetű, harcszerű, vívó mozzanatokkal átszőtt férfitáncot magánosan vagy csoportosan, összefogódzott körben s alkalmanként még párosan, nővel is járták. A források hangsúlyozzák a tánc szilaj, dobogós jellegét (toborzók), kiemelik szinte akrobatikus ugró és guggoló, földhöz lapuló figuráit, s a táncot kísérő karjátékról, valamint ritmikus kiáltásokról is tesznek említést.

A magyar népi birkózó kultúra kutatása során összegyűjtötték a Böllön (harci birkózás, közelharc), az övbirkózás (a legények egymással való vetélkedésére szolgáló birkózás – legény a talpán), a botbirkózás (pásztori vetélkedés), a csülökre menés, az öltre menés, a levan birkózás (pünkösdi királyválasztás, stb. részei) sajátosságait, technikáit, és elemeikből megalkották a grundbirkózást

Amikor 1952 után állami támogatással Hajdú Gyula a Népművészeti Intézet Néprajzi Osztályán megkezdte a tényleges vetélkedő szokások összegyűjtését és szakszerű osztályozását, az eltelt idő jórészt már teljesen elmosta a pásztori és a paraszti „játsszók” és a „levan” vetélkedők lényegi motívumait.

Az 1960-as években szintén több próbálkozás történt az egységes mozgásanyag és harci szemlélet kialakítására, de a távol-keleti

Hajdú botoló tánc

irányzatok előretörésével és népszerűségével ez a törekvés nem tudta felvenni a harcot. 1958-70 volt leventék harcszerű játékokat oktatnak falusi gyerekeknek Paton.

Részlet a Tenkes kapitányából

1966-1979 között a Zrínyi Miklós Haditorna Kör az akkori MHSZ keretén belül foglalkozott mozgásanyag gyűjtésével elsődlegesen az akkor forgatott történelmi filmek számára támasztott igényeknek megfelelően (például a Tenkes kapitánya című filmsorozathoz való anyaggyűjtése)

1981-83-ban Somogyi József pati csordás borforgató és botvívó gyakorlatokat tart gyermekeknek (köztük Vukics Ferencnek)

1990-92 között László Gyula és Szakács Lajos biztatására megkezdte e gyakorlatoknak a felelevenítését és gyakorlását.

1992-ben megalakult a szentendrei Kossuth Lajos Katonai Főiskolán a Visegrádi Szt. György Lovagrend kezdeményezésére a Haditorna Szakkör

Gombos Albert vezetésével. 1993-ban megkezdődött a haditorna tartalmak mellett a magyarságra jellemző harci elemek beépítése a csoport kiképzésébe. Az első kutatóút az Ormánságba vezetett.

1993-1997 között az akkori Kossuth Lajos Katonai Főiskolán lefektették a harcművészeti stílus gyalogos alkalmazásainak alapjait. Kelemen Zsolt hasonló módon kezdte meg a magyar lovas harci alkalmazások, a lovas harc elméleti és gyakorlati kérdéseinek kutatását. A két kutatási oldal Szentendrén találkozott és kezdte meg közös működését.

1997-ben megkezdődik a Baranta csoportos oktatása Szentendrén (három egyesületben is megindul a haditorna tartalmak mellett a Baranta oktatása). A szakkör az intézmény Zrínyi Miklós Katonai Hagyományőrző Csoportjává válik. A csoport 3 tagját lovaggá avatják. A Baranta alapjai kikerülnek Észak-Amerikába.

1997-ben létrejött a Baranta Szövetség (jelképe a rakamazi Turulmadár), 1998-ban rendezték az első magyar bajnokságot. A sportág fejlődésében fontos szerepet játszottak azok a mongol, kazah tanulmányutak, amelyet a sportág kutatói tettek meg az elmúlt évtizedben, valamint azok a mongol és török oktatók, aki a Közép-ázsiai fogáskészletekkel bővítették a Barantát. A régi

Haditorna Szakkör

pusztai tízes rendszerek mintájára 1999-ben alkották meg az első Fokozat- és vizsgaszabályzatot.⁴

Korai források a magyarságról

Gardēzi írta 920 táján, hogy *“a magyarok török fajúak... A magyarok bátrak, szép külsejűek, és jó megjelenésűek, a magyarok ruhája színes selyem szövetből készült, vagy brokát, fegyvereik ezüsttel vannak kiverve és gyöngyökkel berakottak, fényt kedvelők...”*⁵ – A jólöltözöttség őseinknél, annál is inkább feltűnő volt, mert a szép ruházkodás nemcsak az előkelőkre, hanem a szabad harcosokra és a köznépre is jellemző volt. Nem véletlen, hogy a “Dzsajhání-hagyomány” több szövege írja, hogy *“a magyarok nagyon gazdag emberek”*⁶, illetve *“vagyonosak és szembenézően gazdagok.”*⁷ Bölcs Leó császár sok írásában említette, hogy a magyarok a *“perzsa-arab divatot utánozzák.”*⁸ Ibn Ruszta is hasonlókat írt a témában, aki szerint a *“türkök” “ruházata hasonló a mohamedán ruházathoz.”*⁹ Szilveszter pápa (+1003) jegyezte meg, hogy *“egy nép van Európában, amely nem európai: a magyar.”*¹⁰ Az ősmagyarok viseletére jellemző volt, hogy a férfi- és a női viselet között alig volt különbség. Legfeljebb a nők ruhái finomabb anyagból készültek. Gardēzi írta a honfoglaló magyarok házasságkötéséről, hogy a leánykéréskor a menyasszony atyja, a gazdagságával arányban, a vőlegénytől eladó lányáért lovakból, pénzből, ingóságból álló vételárat kapott, míg ő a vőlegény atyjának menyét-, hód-, coboly-, nyest és rókaprémet ad ajándéknak.

Abul-Hasszán Maszúdi a 934-es hadjárattal kapcsolatban említi meg a magyarokat. *„... A magyarok a türkök közé tartoznak... a négy nép közös ősről viszi vissza családfáját... részben nomádok, részben letelepültek... A türkök nyílzápora után rendezett sorokban végrehajtott támadásukkal megszerzik a győzelmet...”*¹¹

Abu Marwan Hayyan (Kordova XI.sz.) írja: *„...A magyar félelmetes nép...Hét vezér alá tartoznak, egyikőjüket, a legtekintélyesebbet gyulának nevezik...”*¹²

Hudud al-Alam (X.sz.) *„ A madzsarik nagyon gazdag emberek... szemrevalók és félelmetesek. Az összes körülöttük lakó pogány népekkel háborúskodnak és a magyarok szoktak győzni...”*¹³

⁴ Vukics Ferenc – Baranta előzmények, p.105-120

⁵ Abu Sa'īd Abdul-Hay ibn Dhaḥḥāk ibn Maḥmūd Gardēzī (11. század)

⁶ Dzsajhání-hagyomány (10. század)

⁷ Dzsajhání-hagyomány (10. század)

⁸ VI. (Bölcs) Leó (866-912)

⁹ Ibn Ruszta (9. század)

¹⁰ II. Szilveszter (946-1003)

¹¹ Abu I-Haszan Ali ibn al-Huszajn al-Maszúdi (893-956)

¹² Abu Marwán Hayyán Ibn Khalaf Ibn Hayyan al-Qurtubi (987–1075)

¹³ Hudūd al-'Ālam (10. század)

Marvazi (X.sz.) „...A magyarok a türkök egyik törzse.. .szemrevaló és szép külsejű emberek és nagy testűek. Vagyonosak és szembetűnően gazdagok, amit kereskedelmüknek köszönhetnek...”¹⁴

Jakut Abu Abdallah (XII.sz.) „... a turkok országába érkezünk, amelyet Badzsirtnak neveznek. Tőlük a lehető legjobban óvakodtunk, mert ők a türkök közül a leggonoszabbak... és legvakmerőbbek.”¹⁵

A magyarok történetében, mely török nyelven maradt fent, így írnak a magyarokról. „A madzsar nép történelmi könyveiben meg van írva, hogy a magyar nép török eredetű. Nagyszámú sátorlakó nép volt, amely ősidők óta megállás nélkül vándorolt Kelet országaiban a Nagy Sztjep néven ismert széles pusztaságokon.. .Attól az időtől fogva, hogy Hogy a magyarok elfoglalták a Sztjepet, 370 év telt el... A 200 000 főnyi magyar nép másodszor felkerekedett a nagy pusztaságról és a régebbi hazájába Magyarisztánba költözött, amelynek megszállása után ott megtelepedtek...”¹⁶

Bölcs Leó bizánci császár írja: „Csupán a bolgárok és kívülük a türkök népe (a magyar) fordít gondot az egyöntetű hadirendre... a türkök törzsei fürkészők és szándékaikat rejtegetők...ügyesen kilesik a kedvező alkalmat és ellenségeiket nem annyira kardjukkal és haderejükkel igyekeznek leverni, mint inkább csel, rajtaütés és a szükségesekben való megszorítás útján. Fegyverzetük kard, bőrpáncél, íj és kopja, s így a harcokban legtöbbször kétféle fegyvert visel, vállukon kopját hordanak, kezükben íjat tartanak, és amint a szükség megkívánja, hol az egyiket, hol a másikat használják. Üldöztetés közben azonban inkább íjokkal vannak fölényben... sok gondot fordítanak rá, hogy gyakorolják magukat a lóháton való nyilazásban...(49. és 51. fejezet.). Férfiakban gazdag és szabad ez a nép s egyéb pompát és bőséget mellőzván csupán arra van gondja, hogy vitézül viselkedjék a maga ellenségeivel szemben (45.fejezet)... Ez a nép egy fő alatt áll, feljebbvalóitól kemény és súlyos büntetéseket szenved elkövetett vétkeiért... a fáradalmakat és nehézségeket derekasan tűri, dacol a hősséggel és faggal és a szükségesekben való egyéb nélkülözéssel, lévén nomád nép (46. fejezet)... Ha az első ütközetben legyőzték is őket, nem hagyják abba harcot, mint a többi nép, hanem míg csak teljesen tönkre nem silányítják őket, mindenképpen iparkodnak ellenfeleik ellen támadni...”¹⁷

Fia Bíborbanszületett Konsztantinosz császár a birodalom kormányzásáról írt művéből: „... Abban az időben nem türköknek mondták őket, hanem valamilyen okból szabartoi aszphaloinak (rendíthetetlen szavárd/szabíroknak) nevezték. A türkök hét törzsből állanak, de sem saját, sem idegen fejedelem felettük soha nem volt... A türköknek ez a nyolc törzse nem hunyázkodik meg a maga fejedelmei előtt...”¹⁸

¹⁴ Abul Hasan Abu Ishaq Kisa'i Marvazi (10. század)

¹⁵ Jakut Abu Abdallah (1179-1229)

¹⁶ Mahmud Tercüman – Tarah-i Üngürüs

¹⁷ VI. (Bölcs) Leó (866-912)

¹⁸ VII. (Bíborbanszületett) Konsztantinosz (905-959)

Georgiosz szerzetes (X.sz.) : *”Gyermekem... tudd meg, hogy a magyarokat bűneink miatt küldte az Úr...”*¹⁹

Regino apát: *“...a magyarok féktelen és minden fenevadnál féktelenebb népe... nem törekszenek arany és ezüst után, mint a többi halandó.. idegen hatalomtól örökké bántatlanul vagy legyőzetlenül maradtak... természetük döllyfős, lázadó... Mindig hajlamosak idegen elleni vagy otthoni felkelésre, természetüknél fogva hallgatók, későbbiek a cselekvésre, mint a beszédre... fáradalmakban és harcokban kemények, testi erejük roppant nagy.. haditaktikájuk annál veszélyesebb, minél szokatlanabb más népek számára...”*²⁰

Liuprandt : *„A magyarok népe vadságát minden nemzet tapasztalhatta... ördögi huj-huj kiáltással vetik bele magukat a csatába...”*²¹

Ekkehardt szerzetes (Heribald beszámolója): *„A felderítők hirtelen kürtjelekkel üzentek...A foglyok szokatlan dalára összegyűltek...vezérek előtt birkóztak és táncoltak, egyesek pedig fegyvereiket összecsapva megmutatták, hogy mily járatosak a hadimesterségben...bizonyigen tetszetek nekem, nem emlékszem, hogy valaha vidámabb embereket láttam volna kolostorunkban.. ételt és italt bőven adtak nekem... életemben ilyen jót nem ettem...”*²²

Abu Hamid al-Garnáti: *„A magyar királynak megszámlálhatatlanul sok katonája van, valamennyi nép fél a támadástól, mert nagy a magyarok vitézsége...”*²³

Freisingi Ottó: *„...amikor pedig a király akarja vezetni a sereget, akkor mindnyájan ellentmondás nélkül egy hadban egyesülnek,...s akik a katonai rendből vannak,...csak a leg súlyosabb okból mernek otthon maradni.”*²⁴

Ismeretlen (arab): *„...a magyarok mindannyian kötelesek követni a királyt, bárhová kívánja... mindenféle zsold nélkül, és ameddig a királynak tetszik, akár tíz esztendőn keresztül is.. a magyarok a fegyverek bármelyik nemében nagyon jó harcosok, leginkább mégis kiváló íjászok...”*²⁵

¹⁹ Georgiosz szerzetes (10. század)

²⁰ Prümi Regino (840-915)

²¹ Liutprand (922-972)

²² Ekkehard – Casus monasterii Sankti Galli (926)

²³ Abu Hámid Muhammad ibn Abd ar-Rahím al-Garnáti I-Andaluszi (1080-1169)

²⁴ Freisingi Ottó (1114-1158)

²⁵ Ismeretlen (arab)

A Baranta szemléletmódja

A hagyomány értelmezései

A nyugati típusú (partikuláris) szemléletmód szerint a hagyomány alatt általában az elődök örökségéből azokat a cselekvéseket, dolgokat értik, amelyeket nemzedékről nemzedékre változatlan formában tesznek és készítenek az adott társadalom tagjai. Ezt a folyamatot a szociokulturális öröklés határozza meg (az egyén beleszületik az adott társadalomba, és továbbviszi ősei hagyományait). A hagyományok az adott társadalom értékrendjét, világszemléletét tükrözik. A hagyományok nem mindig racionálisak, sokszor nem állják ki a tudomány próbáját. A tradíció jelenkorhoz közeli formában, szellemi áramlatként való megjelenését – indirekt módon – a francia forradalom indította el.

A keleti (evolucionista) szemlélet szerint a hagyomány az élet tudománya. Az emberi élethosszon túl közös tudásgyűjtési feladatra szövetséget kötött közösségek élettapasztalatának összegyűjtése, folyamatos értékelése, fejlesztése. *”A nemzet nem más, mint közös nyelven, közös műveltséggel, közös hittel, az egymás iránt érzett szeretettől vezérelve, a jövőre szövetséget kötött emberek közössége.”* *”A nemzethez hozzátartozik mindenki, aki a múltban előttünk élt, a jelenben itt van és a jövőben meg fog születni.”*¹ *”Valóban olyan életforma ez, melyben a közösség az első és legfőbb személy, s lelkében változatlan, csupán az atyák és a fiak cserélik egymást.”*²

A keleti hagyományszemlélet nem kívánja állandóan újraértelmezni a világot. Egy évezredek át tartó tudásgyűjtő, tudásfejlesztő modellt hozott létre. Ebben nem különböztetnek meg korszakokat. Minden elődünket az életet megpróbált, tapasztalatot gyűjtő személyként és közösségként tartunk nyilván. Jó megállapításaik és hibáik is hozzájárultak mai tudásunkhoz. *”A hagyományt nem őrizni, inkább ápolni, de leginkább megélni, életünk részévé kell tenni...”* *”Elődeinkhez akkor kapcsolódunk leginkább, ha a jelenben felfűzzük magunkat azokra a folyamatokra, amelyeket ők indítottak el...”*³

Korai gondolkodók

Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér, olyan gondolatokat ír le jelentősebb műveiben melyeknek a mai világra is kivetíthető jelentősége, értelme van. Jelentősen megelőzte korát gondolkodásmódban, problémafeltárás és hadászat terén.

¹ Vukics Ferenc – Baranta előzmények, p.6-29

² Tamási Áron

³ Vukics Ferenc – Baranta előzmények, p.6-29

A *Tábori kis tracta* (1646-51) lényegében egy korabeli katonai szabályzat egyetlen elkészült fejezete, a *Vitéz hadnagy* (1650-53) ugyancsak nevelő célzatú mű, amelyben az ideális hadvezér alakját kívánta megrajzolni és a hazai hadviselést korszerűbbé tenni. Más prózai munkáiban a múlt értékelésén túl a nemzeti királyság eszményét állította kortársai elé. E gondolatával foglalkozik elemző kritikai művében a *Mátyás király életéről való elmélkedésekben* (1656-57).

Legismertebb műve a *Ne bántsát a magyart – Az török áfium ellen való orvosság* (1661). E művében is az állandó magyar hadsereg felállításának, a haza felszabadításának és a régi magyar nagyság helyreállításának gondolatát hirdeti. Hitte, hogy a magyarok képesek lennének magunk erejéből is elűzni a törököt, s így megerősödve megszabadulhatnak a Habsburg elnyomás alól is. Összefogásra és tettekre hívott fel: *“Volenti nihil difficile”* (Aki akar, annak semmi sem nehéz) így zárta sorait. E műve csupán kéziratban maradt fenn, és csak jóval később, a Rákóczi-szabadságharc idején, 1705-ben adták ki Bártfán. A többi prózai műve viszont még később, 1853-ban került kiadásra.⁴

Zrínyi Miklós

*“Nem másra használ eleink tündöklése nekünk, hanem hogy égő szövetségénél, fényes fáklyánál futjunk a mi életünk pályáját, nem lehetünk sötétben, sem mi, sem az mi cselekedeteink; ha jól viseljük magunkat, azoknak fényességénél mindjárt minden ember meglát: ha rosszul, úgy sem kerülhetjük ujjal való ránc mutatást.”*⁵ *“Egy nemzet sem pattog, úgy s nem kevélykedik nemesség titulussal, mint a magyar, maga annak bizonyítására... semmit sem cselekszik...”*⁶ – Ez az idézet is mutatja, hogy sok jelenlegi probléma már akkor is fennállt, a Zrínyi által leírt kérdő jellemvonások ráillenek a vezetői és/vagy nemesi származású réteg nagy részére. Manapság ez ugyanúgy a fényűzésben, luxuscikkekben nyilvánul meg, mint Zrínyi korában. A második részben pedig észrevehetjük a párhuzamot, hogy sok jómódú ember nemhogy semmit nem tesz azért, hogy ezt kiérdemlje, hanem egyenesen másokat lehúzza kapaszkodik felfelé, másoktól veszi el a kenyeret. Régen ugyanezt a folyamatot

Zrínyi Miklós

⁴ Vukics Ferenc – Baranta előzmények, p.62-63

⁵ Zrínyi Miklós – Mátyás király életéről való elmélkedések (1656-57)

⁶ Zrínyi Miklós – Mátyás király életéről való elmélkedések (1656-57)

lehetett megfigyelni a feudális viszonyok közt a jobbágycsaládok és a földesurak viszonylatában.

”Az ki azért rossz és henylő, s elfajzott régi jó eleitől, jobb volna neki, nem volna nevezetes az ő eleinek neve, mert annak világossága miatt nem bujhatik úgy, mintha közrendű ember volna...”⁷ “...olyan messze estünk mi mostani magyarok a régiektől, hogy ha eljőnének mostan más világról azok a mi vitéz eleink, sem mi őket, sem ők minket meg sem ismerhetnének... Csúfsága lettünk a nemzetnek és magunknak, ellenségünknek pedig, valahunnan jön reánk, prédájává. Miért? A vitézségnek disciplinája meg nem tartásáért, a részegségért, a tunyaságért, az egymásgyűlölésért, és ezer ilyen vétünkért...”⁸ – Csodálatosan világít rá ez a pár sor a mai világnak egyik rákfenéjére, amely mint kitűnik, a magyarság történetében egyáltalán nem újkeletű. Ez a dolog a belső ellenségeskedés, a munkakerülés, a túlzásba vitt mulatozás és egyéb jellemző dolgok, melyek sok száz éve bomlasztják az összetartást és akadályozzák a nemzeti

D. Niccolò Conte di Zerín

Zrínyi Miklós

előrelépést. Visszatekintve lehet, hogy azok az őseink, akikről Zrínyi így vélekedett, minket ítélnének el a fent említett rossz szokások gyakorlása miatt, ami pedig azt engedi feltételezni, hogy a helyzet az elmúlt századok során rosszabbodott. Rossz szokásaink levetkőzésével az ország összefogó közösségként tudna javítani a nemzet jelenlegi állapotán.

”Elfussunk? Nincs hová, sohun másutt Magyarországot meg nem találjuk, senki a maga országából barátságunkért ki nem megyen, hogy minket helyezzessen belé. Az mi nemes szabadságunk az ég alatt sohun nincs hanem Pannoniában...”⁹ – Ismét megdöbbenően aktuális problémába ütközünk. A kivándorlásba, mely manapság a legjelentősebb elnéptelenedési forrás hazánkban. A fiatalok munkahely, magasabb fizetés reményében és tegyük hozzá, hogy tudatában is, vándorolnak ki félelmetes mennyiségben az országból. De kevés kivételtől eltekintve valószínű mindnyájukat hazahúzza a szívük és furcsán érzik magukat bármilyen más államban, még akkor is, ha ezt maguknak sem vallják be. Zrínyi arra is rávilágít, hogy az elvándorlás nem megoldás, mert máshol nem tudjuk megtalálni önmagunkat. Tegyük hozzá, hogy ha minden olyan ember elvándorol, aki elég teremtmény lelkületű, tanult és művelt ahhoz, hogy az országot fellendítse, akkor sajnos Magyarország sosem fog kimászni a gödörből. Valószínű,

⁷ Zrínyi Miklós – Mátyás király életéről való elmélkedések (1656-57)

⁸ Zrínyi Miklós – Mátyás király életéről való elmélkedések (1656-57)

⁹ Zrínyi Miklós – Ne bánts a magyart – Az török áfium ellen való orvosság (1661)

hogy az évszázadok alatt emigrált milliók közül kikerült volna sok jeles államférfi, katona, tudós, vagy akár csak rendes kétkézi munkás.

Zrínyi Miklós halála

“De ha az oktan állatok a magok barlangoknak bántódásáért, a magok kölyköknek elvitelért készek halált szenvedni: mennyivel minékünk inkább, kik dicsőséges magyar vérnek maradéki vagyunk, az mi atyánkfiaiért, atyáinkért, anyáinkért,, gyermekünkért, hazánkért meg kell mozdulnunk, halálra is ha kívántatik mennünk...”¹⁰ – Zrínyi itt is a kivándorlás fájdalmas tényre hívja

fel a figyelmet, állatvilági példát hoz, miszerint ösztön azt diktálná, hogy a szülők az életüket is adják a fiatalokért, a fajfenntartásért. Ez a mentalitás hiányzik a magyar emberekből, hiszen némán tűrik, hogy a fiatalok elvándoroljanak az országból. Szótlanul állunk, és nézzük azt, ahogy széthullik az ország.

”...kit kívánok s micsoda nemzetet akarok oltalmamra, azt mondom: a magyart kívánom. Miért? Azért mert ez a legalkalmasabb, legerősebb, leggyorsabb és, ha akarja legvitézesebb nemzetség...Azért magyart kívánok oltalmunkra, nem indust, nem garamantát, nem olaszt, sem németet, sem spanyolt. Csak jobbítsuk meg magunkat, szabjunk más rendet dolgaiknak, tegyük helyére és méltóságára militare disciplinam: egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók...”¹¹ – Itt hangsúlyozza azt, ami az egyik leglényegesebb az magyar emberben. Az, hogy ha elkötelezett, megvan benne a hazaszeretet, az akarat arra, hogy teremtsen, építsen, és tanítson, akkor vitézesebb a többi népnél. De nem szabad, hogy ez önteltséggé váljon, amire a magyar ember hajlamos. A magyar nép életében akkor mentek jól a dolgok, ha a katonás rend, fegyelem, és nem az anarchisztikus dőzsölés folyt. Mikor megvan a cél, megvan a belső ösztönzés, akkor más nem is kell. Lehetőséget lehet teremteni, önmagunkat és egymást képezni lehet, félretenni a viszályokat pedig kötelesség. Erre jó a Baranta manapság, megmutatja ezt a két alapelemet. A cél az, hogy ez a nemzet ismét nagygyá váljon, a belső ösztönzéshez pedig csak mélyen magába kéne nézni az embereknek, és elszámolni magukkal, hogy mit és miért tesznek az életünkben, és eldönteni, hogy elégedettek-e az életükkel, és tükörbe tudnak-e nézni.

¹⁰ Zrínyi Miklós – Ne bánts a magyart – Az török áfium ellen való orvosság (1661)

¹¹ Zrínyi Miklós – Vitéz hadnagy (1650-53)

“...pórból kell előállítanunk hadi népünket: ez jobb amaz eltunyult nemesnél, és jobb amaz udvarokban nyalakodó részegeskedő katonánál...” “Tartozunk őrizni életünket, valameddig lehet tisztességgel, arra nézve, hogy hazánknak többet szolgálhassunk. De viszont a dicsőségnek törvénye az, hogy kívánjuk a halált, mikor életünk tovább tisztességes nem lehet...”¹² – Itt elérkezünk Zrínyi egyik legvelősebb gondolatához, amely a becsületet és a haza szolgálatának fontosságát tárgyalja. A régi, hadi nemzetet idealizálja, szembeállítva az általa látott örömkatonákkal, és a fényűzésben dagonyázó nemesekkel. Ugyanitt kiemeli, hogy a tisztességtelen magyar embernek észre kéne vennie azt, hogy becsületét, tisztességét veszítette, és meg kéne magát szabadítania ennek terhétől, ha méltó akar lenni a nevére.

Később már több helyen tárgyalták a hadi mesterséget és kiképzést hasonló szempontokból. Például Fáber Krisztián Farkas ezredes 1759-ben Kassán megjelentetett *Hadi embernek oktatása* című művében, mely az első teljes, magyar nyelven íródott kiképzési kézikönyvnek tekinthető. Jeney Mihály Lajos vagy franciául Louis Michel de Jeney (Erdély, 1723 vagy 1724 - Pécs, 1797) vezérőrnagy *A portyázó, avagy a kisháború sikerrel való megvívásának mestersége korunk gényusa szerint.* (1759) című taktikai kézikönyv szerzője.

“A gyalogságot minden nemzet alkothatja... A lovasság azonban megkívánja, hogy itt, amennyire csak lehetséges- a lovak természetűtől fogva kedvelő és a lovak táplálására, tisztán tartására és hajtására

Fejezet	Oldal
I. A portyázó csapattevéseiről	51.
II. A portyázóiról megkivánt tulajdonságokról	55.
III. A rekruták kiválasztásáról, mündérjukról és fegyvereikről	59.
IV. A lovak kiválasztásáról, a lószerszámokról és a lovakról való gondoskodásról	64.
V. A hadi gyakorlásról	68.
VI. Az alárendelésről	73.
VII. A rejtett menetek alatti biztos óvásról	78.
VIII. A megerősített állások kiválasztásáról és az ezek megtartásához szükséges elővigyázatokról	90.
IX. A felderítésnél szükséges óvó rendelkezésekről	108.
X. A rajtaütésről	114.
XI. A lesvetésről	145.
XII. A visszavonulásról	170.
XIII. Azon gyors segítségéről, amelyet a hadjárat alatt a könnyűcsapatoknál	

A portyázó című mű tartalomjegyzéke

különös képességgel megáldott magyarokat és németeket fogadjunk fel. Mindezt Európa más népei csak hosszú szoktatás után képesek csinálni.”¹³ – Itt utal az ősi ösztönszerű örökségre, ami a mai napig is összeköt minket őseinkkel. A ló és ember összhangjára, amely a lóról való sikeres harc elengedhetetlen eleme. Felhívja a figyelmet arra, hogy ezt más népek csak hosszú évek múltával tudják hasonlóan csinálni.

¹² Zrínyi Miklós – Vitéz hadnagy (1650-53)

¹³ Jeney Mihály Lajos – A portyázó, avagy a kisháború sikerrel való megvívásának mestersége korunk gényusa szerint. (1759)

” Az egyenes kard helyett, amilyent a dragonyosok Németországban közönségesen viselnek, adjanak nekik ívest, a huszárokéhoz hasonló szablyát. Tudom, hogy az előbbinek gyilkosabb vágása, döfése van, de sok hiányzik ahhoz, hogy a harcban olyan kedvező legyen. Meggyőzés céljából csak összehasonlíthatom egyik és másik használatát. Ha a ló teljes galoppban van, hogy támadjuk, és ha a lovas az egyenes kard hegyét az ellenségre tartja, át kell őt döfnie, következésképpen meg kell állítania a lovát és akcióját. Ezen idő alatt egy íves szablyával ellátott dragonyos lova és keze megállítása nélkül három vagy négy ellenséget esetleg halálosan megsebesíti, de legalább is kikapcsolja őket a harcból... Tudni való, hogy az egyenes kard éle nem olyan jól alkalmazható, mint az íves szablyáé. Kétség nélkül ebből fakad, hogy az egész keleti lovasság, amely a világ legjobb lovassága, az utóbbit részesíti előnyben....”¹⁴ – A fenti idézet már a fegyveres részhez kapcsolódó adatokat is tartalmaz, mely kiemeli a szablya, az egyik legrégebbi magyar fegyver előnyeit a nyugati népek fő fegyverével, az egyenes karddal szemben. Illetve tényként tárgyalja a keleti népek lovas szuperioritását.

Illusztráció A portyázó című műből

”Először is képezzék ki a lovat a lépésben, ügetésben, galoppban járásra, végezetül az árok átugratására és a víz átúszására. Éppen úgy szoktassák hozzá a háború minden zajához, a lövéshez, a tűzhöz és a szálfegyverekhez. Azon pillanatot ragadják meg a doboltatásra, a trombita megfúvására, néhány puskalövés leadatására és a szálfegyverek kihúzására, amikor zabot akarnak neki adni, azután simogassák meg és etessék meg. Mihelyt végre biztonságos a ló minden háborús rémület ellen, kockázat nélkül vihető minden hadi műveletbe. Annál könnyebben vezethető, minél inkább azt hiszi, hogy a hadi művelet során mindjárt hozzájut abrakjához.”¹⁵ –

¹⁴ Jeney Mihály Lajos – A portyázó, avagy a kisháború sikerrel való megvívásának mestersége korunk gényusza szerint. (1759)

¹⁵ Jeney Mihály Lajos – A portyázó, avagy a kisháború sikerrel való megvívásának mestersége korunk gényusza szerint. (1759)

A szerző ismét az ember-ló viszonyának fontosságát hangsúlyozza a kiképzés terén is, amit régen a Baranta művelői, illetve a harcosok jól ismertek. Együtt nőttek fel lényegében a lovukkal, olyan volt a viszonyuk, mintha egy ötödik végtagja lett volna a harcosnak.

A nép első felfedezői

Kodály Zoltán jelentős gondolatokat vetett papírra. Célkitűzései nagyban hasonlítanak a Baranta célkitűzéseire. *”A magyar kultúra örök harc a hagyomány (népi műveltség) és a nyugati kultúra között. Béke csak úgy lehet, ha a népkultúra nő fel magas kultúrává, saját törvényei szerint, Európától csak azt veszi át, ami erre kell, s ezt is szervesen magába olvasztja...”*¹⁶ – Ez a gondolat manapság is aktuális, hiszen a Baranta meg nem értése sokszor az átlagemberek műveltségi hiányosságaiban, a magyarságkép torzultságában és a társadalomban kialakult félelmekben, előítéletekben gyökeredzik.

Karácsony Sándor fogalmaz meg olyan gondolatokat kritikáiban, műveiben, melyek segítenek megérteni, hogy mi a fő probléma. *”...a magyar kultúrát, észjárását és világszemléletet a parasztság őrizte csak meg, de közben elmaradt európai műveltsége. A gimnáziumokban, főiskolákon, egyetemeken tanuló ifjúság teljesen a germán kultúra vonzásába került, és így a középosztály elszakadt a néptől, gyökértelen értelmiséget alkot...”*¹⁷ – Az elgermánosodás, elnyugatiasodás eredménye már egyre jobban kivehető a társadalomban. A népdalok, néptáncok ismerete a fiatalság, sőt már a középkorúak körében is hiányzik, vagy csak nagyon elvétve van jelen. Ehelyett karrierista szemléletben élő, kikapcsolódni képtelen, stresszes társadalom alakult ki. Az átlagember ismeretei a saját hazájáról, kultúrájáról megfogyatkoztak, érdektelenné vált az ismeretanyag számukra.

Az ilyen életmódot élő magyar ember könnyen megcsömörlik, amiről Karácsony így jellemez: *„Tűr, tűr az objektív és primitív ázsiai jellegű társaslélek sokáig, még mindig tűr, sokszor úgy tetszik a végletekig tűr, de egyszer csak végképp megcsömölik. Akkor aztán mindennek vége. Egyelőre képtelen új szellemi táplálékfelvételre, a legutoljára beleerőltetett adag talán vissza is jön belőle, ki kell kurálnia magát, böjtöl, diétázik s csak azután lehet belediktálni kívülről valamit, ha egy darabig a maga életét élhette és erőre kapott...”*¹⁸ – Ez az az állapot, amivel a magyar emberek nagyon nagy hányada szembesül a modern társadalom negatív hatásai miatt. Ide kapcsolódik még az idegen behatásokról való elmélete Karácsonynak, mely így szól: *”...sem erőszakoskodásra, sem pesszimizmusra nincs szükségünk, tehát okunk sincs. Ezen a földön, ebben a sorsközösségben csak magyar élet lehetséges, ha pedig a mi magunk magyarsága telítődne a kíváncsónál nagyobb mértékben idegen elemmel, legfeljebb elfog bennünket a csömör, s megint megúsztuk egy kis szenvedéssel...”*¹⁹

¹⁶ Kodály Zoltán (1939)

¹⁷ Karácsony Sándor

¹⁸ Karácsony Sándor

¹⁹ Karácsony Sándor

Emellett megjelentek ellenvélemények is, például gr. Révai József így nyilatkozott: *”...ova intek mindenkit a parasztságtól. A parasztság elmaradott, szegényes, a parasztkultúra a kirekesztettek szükségéből létrejött pótszere az európai kultúrának, paraszttá válni öngyilkosság...”*. Ide sorolható még Erdei Ferenc, aki úgy vélekedett, hogy a paraszti kultúra elnyomott és csonka, meg kell válni tőle.

Kodolányi János különbséget tett a civilizáció és a kultúra között, ami fontos dolog, mert nem függ egymástól a két fogalom. Például lehet kulturált egy civilizálatlan közösség is, vegyük például a mai napig is az esőerdők mélyén élő elszigetelt törzseket, nem civilizáltak, de van hiedelemviláguk, rítusaik, hagyományaik, tehát kulturáltak. Ugyanígy sajnos lehet egy civilizált társadalom is kulturálatlan. Erre nem kívánok példát hozni.

Kodolányi műveiben bukkan fel a gondolat, hogy *„A tömegek szomjazzák a technikai civilizáció eredményeit, összetévesztik a kényelmet a biztonsággal, a könnyű életet a boldogsággal, az anyagi szükségleteket az erkölcsi színvonal emelésével.”*²⁰ Ez a gondolat rávilágít napjaink fő gondjainak okára, itt gondolok az elhízásra, az erkölcsi és értelmi színvonal csökkenésére. A szerző rámutat, hogy ez a kérdés Európa nagy gondolkodóit (Spengler, Huizinga, Ortega, Sartre) is foglalkoztatja, akik az európai kultúra válságáról beszélnek.

A problémák

A magyarság egyik fő problémája a megosztottság, amiről Andrásfalvy így írt: *”Egy nép sincs olyan végzetesen megosztva, mint a magyar. Mintha az uralkodók és hatalmasok nem éreznének közösséget népükkel, csak saját, önző érdekeiket nézik, és kiszolgálják minden idegen hatalmat önzésükben. Az idegen szellemiségű királyok a maguk embereit ültették be nemcsak a legfontosabb hivatalokba, hanem birtokadományozásokkal az ország leghatalmasabb uraivá tették őket.”*²¹ – Ezzel elég jól rávilágít az évszázadok alatt teljesen elszigetelődött vezetői osztály érdekeinek különbözőségére. Sok időszakban úgy cselekedett a vezetői réteg, mintha egyáltalán nem vagy csak nagyon kis közük lenne a néphez, amin élösködnek.

A megosztottság okáról Györfly István ír: *”A néphagyomány tart meg bennünket magyarnak, s a nemzetközi műveltségünk tesz európaivá... ha azonban csak európaiságra törekszünk, lehetünk nagyműveltségű nép, de minél hamarabb megszűnünk magyarnak lenni. Beleolvadunk abba a nyugati nemzetbe, amelynek műveltségét legkönnyebben elfogadjuk...”*²² – Ez napjainkban is megfigyelhető, mert már látszik az eredménye a csak európaiságra törekvésnek. A magyar népdalok, énekek ismerete az iskolákban nemcsak nem követelmény, hanem a tanulók sokszor már a kezdetektől fogva elutasítóan viseltetnek irántuk.

²⁰ Vukics Ferenc – Baranta előzmények, p. 53

²¹ Andrásfalvy Bertalan

²² Györfly István (1939)

A Baranta felkészítési rendszere

Először is ismertetem a kutatott mozgásanyag eredetét, kutatási területeit.

- A ma, a közelmúlt magyar hagyományában fellelhető harci mozgások
- A történeti források kapcsolódó részei
- A hasonló életmódkultúrával rendelkező közösségek hagyományainak tanulmányozása (kunok, jászok, stb.)
- Régi szabályleírások
- Fegyveres táncok mozgásanyaga
- Eszközös táncok mozgásanyaga
- Magyar néptáncok lépés- és ritmusvizsgálata
- Régi vívókönyvek vonatkozó részei
- Régi katonai szabályzatok
- Néphagyományok
- Ősi gyermekjátékok
- A gyakorlati régészet eredményei
- A katonai közelharc korabeli eszközökre kivetített elvei
- A korabeli, rekonstruált fegyverek, segédeszközök, kiegészítők alkalmazásának gyakorlati tapasztalatai
- A képzőművészet kapcsolódó részei
- Néprajz kapcsolódó területei
- Lovas harc elvei
- Versenyek tapasztalatai

Továbbá érdemes figyelme venni a következőket - mielőtt magát a kiképzési módszertanát elemezném - hogy megértsük az alapvető kifejezetten magyar emberre utaló viselkedési és életmódi sajátosságokat. Ezeknek a szem előtt tartása nélkül a tanulás nehézkes, lassú lesz. Fontos, hogy a magyar ember nehezen bírja a túl szigorú korlátokat, iránymutatást viszont szívesen elfogad. A fegyelmezettsége nem abból ered, hogy ráerőltetik kívülről, hanem saját képességeinek valós ismerete adja meg.

A Baranta tudásanyaga nem különíthető el a magyar kultúra más területeitől. A képességek, készségek, jártasságok, amelyeket a kultúrából merít az

ember (pl. néptánc, régi gyermekjátékok, stb.), adják a Baranta testkultúrávilágát. A haladáshoz, a tanuláshoz továbbá nagy szükség van a megfelelő közösségi szellemre, egymás segítésére, az úgynevezett bajtársiasságra, ami egy egészséges közösségben ki kell, hogy alakuljon.

A Baranta kiképzési filozófiája az, hogy az embernek önmaga megismerése, meghatározása az elsődleges, és ez által alakul ki egyedi személyisége, ami nélkül nem lehet sem eredményes ember, sem jó harcos. A barantázókat nem fegyveres specialistáknak képzik, hanem komplex képességekkel rendelkező harcosoknak. Ez fontos lenne egy katona számára is, mint azt a levante mozgalom vezetői, illetve a korabeli katonai vezetői réteg is felismerte.

Ám ez a harci tudás nem lehet teljes annak minden úgynevezett előzménye nélkül. Ezek rávezetnek a harci mozgásokra, alap harci képességeket, reflexeket fejlesztenek, illetve megadják

Botvívás faluhelyen

azt a közösségi szellemet és lelki táplálékot, amely egyrészt a hagyományok megértésében, másrészt a bajtársi közösség kialakításában szükséges. Ilyenek a néptáncok, a fegyveres és eszközös táncok, a népzene ritmikai rendszere, a népi orvoslás, a fennmaradt regék, mondák, eszköz- és fegyverkészítés, hagyományos magyar életvezetés, stb. A Baranta lényege abban rejlik, hogy nem szabad a harcot csak harccal gyakorolni, illetve tanulni. Sokkal gyorsabb fejlődés érhető el komplex foglalkozásokkal, illetve fontos, hogy a szellem és a test egyensúlyban legyen, és emiatt egymást tudják fejleszteni.

Mindazonáltal a felkészítés rendszere harcokközpontú. Olyan hagyományos kiképzési elemeket szerepeltet, amelyek a lehető legjobban közelítik a valós harc helyzetet, de sokszor annak csak egy-egy momentumát (például: több ellenfél, kitartó harc, stb.), hogy így fejlesszék a harcos különböző képességeit. A felkészítés során mindig szerepel az ellenfél, valamint az olyan biztonsági elemek oktatása, melyek a sérülés veszélyét minimalizálják.

Alapvető jellemző továbbá, hogy a Baranta a harcot játékos jelleggel oktatja, nem szigorú keretek közé zárva. A technikák végrehajtásánál nem kell, hogy mindenki ugyanúgy végezze a gyakorlatokat, hanem ki-ki a saját testére szabhatja a dobástechnikákat, ostoros, kések elemeket. Ezzel a harcos kreativitása fejlődik, a technikákat kényelmesebben fogja tudni végrehajtani,

illetve lehetséges, hogy valami új módszert fedez fel, amely később alkalmazhatónak bizonyul. Így, bár a fő csapásirány megmarad, a fejlődés sosem szűnik meg.

A Baranta a pusztakezes technikák során arra törekszik, hogy a barantázó rövid időn belül kerüljön az ellenfél közvetlen közelébe, és erőteljes fájdalomt okozó fojtó- vagy feszítőfogásokkal harcképtelenné tegye az ellenfelet.

A fegyveres vívó mozgásokban halasztó jelleggel, a követő-, kiegészítő mozgások széles skáláját alkalmazva (nem csak a fegyverre koncentrálna) törekszik az ellenfél leküzdésére. A fegyveres technikák alkalmazása, gyakorlása nem vívó, hanem harc szemléletűek. Különösen nagy hangsúly van a helyzetek taktikai, logikai elemzésén.

Botvívás faluhelyen

A fegyveres felkészítés folyamatára a kard oktatásának folyamata jó példa. A felkészítés során hagyományos ügyességi és koordinációs képességi elemek kerülnek végrehajtásra.

Egy fegyver használatának oktatását, mozgáskoordinációt, eszközös ügyességet, memóriát, egyensúlyi képességet és állóképességet fejlesztő gyakorlatok előzik meg. Az előkészítés az iskolagyakorlatok során (1.-25. elem) a fegyverforgatás készségének elsajátításáról és a lépéstechnika megtanulásáról szól. Ezek nagy része táncvívási elem, azaz azokat a gyakorlatokat tartalmazzák, amelyekkel évszázadokon át képezték a legényeket, hogy felkészüljenek a kardvívás elsajátítására. A sok biztonsági elem megakadályozza a korai időszakokban a súlyos sérüléseket, és előkészíti a későbbi mozgásos fázist. A 26.-50. elemek során a test és fegyver kombinációs alkalmazását készítik elő. Az 51.-75. elem a harcban bármikor alkalmazható elemek elsajátításáról szól, a 76.-100. során pedig a Baranta speciális vívási elemeit (pl. belső körös vívás) sajátítják el. Az iskolagyakorlatokkal párhuzamosan folyik a stabil védekezéskialakítása, amelyeket a védekező- és reflexgyakorlatok emelnek készség szintre. A támadási technikák valós alkalmazásának előkészítésére pedig szabadvívó gyakorlatok kerülnek végrehajtásra imitációs fegyverekkel. Itt a minél többféle ellenfélre való gyakorlásokon, valamint más stílusú vívások ellen való vívásokon van a hangsúly, hisz a harcmezőn sincsenek súlycsoportok, technikai csoportok. Némely fegyver oktatása csak az "előzmény fegyverek" elsajátítása után kezdhető meg (pl. bot – fokos; kard – szablya).

Az Barantában az új a dinamikai fegyver szerepét tölti be. A kezdeti tanuló fázist követően már nincsenek statikus elemek, hanem a harcszerű alkalmazásokon van a hangsúly. A párbajszerű, mozgásos gyakorlatok elősegítik a gyorsított, az ösztönös célzási képesség kialakulását és a helyes taktikai értékelés képességét. A Baranta esetében ez azt jelenti, hogy

többet ér egy 20 cm-es szórással mozgásból lövő harcos, mint egy 3 cm-es szórás képű statikus társa.

A lovas íjászatban is hasonló az elképzelés. A végcél mozgó célpontok eltalálása különböző irányokban és távolságokra.¹

A jelleg pontos megértéséhez fontos tárgyalni a felkészítés sajátosságait:

- Az egyén a közösség együttes hatásán keresztül formálja önmagát
- A tanítani tanulni-elv
- A kreatív gondolkodás és megoldásszemlélet kikényszerítése
- A folyamatos fejlesztés, edzéshatás jelentősége
- A természet és az ember összhangjának keresése
- Tévedhetetlenség kizárása
- Harcszerűségre való törekvés
- Megmérettetések elismertsége
- Nincs mesterszemlélet
- Egész életpályás felkészítés

A felkészítés rendszere a következő elemekből áll össze:

- Edzések
- Önálló gyakorlások
- Előadások
- Önálló ismeretszerzés
- Edzőtáborok
- Összevont szemináriumok
- Versenyek
- Vizsgák
- Közösségi rendezvények, ünnepek
- Közös munkavégzések
- Csoportos erőpróbák
- Hadijátékok
- Bemutatók

1. Az edzések

Az edzés vagy küzdelmi gyakorlás a felkészítés egyik legfontosabb formája. A gyakorlat azt mutatja, hogy a képességek megfelelő építéséhez a 3-3,5 órás edzések a megfelelőek heti legalább 3 alkalommal. Ellenkező esetben nem lehet egymásra épülő gyakorlatokkal dolgozni, mert az ismétlés viszi el az időt. Az edzés tartalma során törekedni kell a sokszínű, több irányú terhelést és képességfejlesztést biztosító belső szervezetre. A tevékenység végig vezetett,

¹ Johácz-Vukics – Edzésvezetési segédlet, p 10-16

programmal töltött legyen. A gyakorlás során meg kell előzni az alacsony intenzitású időfelhasználást.

A közösség tizedekbe szervezésével és az "ikresedés" (küzdőpárok rendszere) kialakításával törekedni kell arra, hogy a közösségi szellem minél előbb kialakuljon, és a barantázók megtanulják egymást segíteni.

Fontos, hogy az edzés során a legjobbak is fejlődjenek. Ezt úgy lehet elérni, hogy több ellenfél ellen, vagy nagyobb intenzitással kell végezniük a feladatokat.

Az edzések előkészítésekor legyen kijelölve a következő edzés időpontja, tartalma, alkalmazott eszközei.

I. Az edzéseket **köszöntéssel** kezdődnek, amelynek során ellenőrzésre kerül a létszám, megtörténik az előkészületek ellenőrzése.

II. Ezután **általános Baranta, szerves kultúra elmélet előadás-beszélgetés** következik, mely a szerves magyar kultúra alapkérdéseivel, illetve a Baranta elméleti alapkérdéseiről szól. (10')

III. Elmondásra és elemzésre kerül egy **magyar mese, történelmi- vagy személyes anekdota**, melyben kiemelkedő magyar sajátosságok figyelhetők meg. (10')

IV. Fontos kezdő elem a **csoportos, kör jellegű haditáncokból választott előkészítő és ébresztő táncmozzanat**. (5-10')

V. Bemelegítésként **koordinációs képességet fejlesztő bemelegítő, átmozgató gyakorlatok és hagyományos pásztor bemelegítési-, nyújtási- és szalagerősítő gyakorlatok** kerülnek végrehajtásra. (~200 féle gyakorlat) (20-40')

Innentől kezdve változatok kerülnek ismertetésre. Ezek közül kerül ki az edzés tartalmi része.

VI. Harci táncok összekötött mozzanatainak ütemgyakorlata. Ugrós, kanász, botoló, verbunk elemek. (15')

VII. Állóképességet, erőt, koordinációs készséget, küzdelmi gyorsaságot fejlesztő gyakorlatok rúgó-, ütő-, fejelő-, fogó alapkészség fejlesztése, pásztor erősítő technikák. (~120 féle gyakorlat) (30-40')

Edzés a Zrínyi Baranta HMHSE-ben

VIII. Birkózási fogásokat előkészítő speciális izületvédő és rávezető gyakorlatok. (~20 féle gyakorlat) (10')

IX. Magyar övbirkózás fogások rendszerezése, gyakorlása, ismétlése, magyarázata. Gyakorlás alaphelyzetekben, küzdelmi állapotban, több ellenfél ellen, birkózó körtechnikák alkalmazásával, belső versenyeztetéssel, víz közegű gyakorlásokkal (40')

X. Magyar övbirkózás fogások Böllön-jellegű rendszerezése, gyakorlása, ismétlése, magyarázata. Gyakorlás alaphelyzetekben, küzdelmi állapotban, több ellenfél ellen. Küzdelem csoportban, alakzatban. (15-20')

Rövidbotos vívópár

XI. Rövidbot, kard, fustély, hosszúbot, szablya, fokos, bárd, pajzs iskolagyakorlatok ismétlés és kiegészítés, botforgatás variációk és összekötések. A fegyver értelmezése, taktikai alkalmazása, harci értelmezése. Alapállás és egyensúly alkalmazása. Szerszámfogás, fogások, fegyver súlyponti- és energetikai rendszerének, célszerűségének magyarázata. Az iskola és alapgyakorlatok rendszerének ismertetése. A fegyver lendítésének módszere, az úgymond fejpajzs kialakítása lendítéssel. (20-30')

XII. Rövidbot, kard, fustély, hosszúbot, szablya, fokos, bárd, pajzs iskolagyakorlatok ismétlés és

kiegészítés, védekező gyakorlatok. Egy fegyverrel előrelépő ellenfél ellen lassan, irányokat értelmezve. Egy fegyverrel előrelépő ellenfél ellen lassan, csapó és szűrő mozdulatokkal. Két fegyverrel előrelépő ellenfél ellen gyorsan, irányokat értelmezve. Egy fegyverrel előrelépő ellenfél ellen folyamatosan gyorsulva, váltakozó ritmusban és lépési formával, irányokat értelmezve. Védekező gyakorlat több ellenfél ellen lassan. Védekező gyakorlat több ellenfél ellen folyamatosan gyorsulva. Körgyakorlatok 1-12-ig. Szituációgyakorlás harc helyzetnek megfelelő 1-30-ig. (20-30')

XIII. Páros vívómozzanat összeállítása. Elemenkénti gyakorlás. Összeállítás, ellenőrzés, javítás, gyakorlás egészben lassan, gyakorlás egészben folyamatosan gyorsulva. Páros vívásmozzanat bemutató megtartása. Vívómozzanat több ember ellen, változatos fegyverekkel. Csoportok rögzített harca egymás ellen. (20')

XIV. Szabad vívás előkészítése, szabad fegyveres küzdelem gyakorlása.

Ütemgyakorlatok, kitörésgyakorlatok. Speciális reflexfejlesztés, dinamikai elemek elmélyítése. Taktikai alapelemek begyakorlása, a közdelem felépítése. Vívás a vívóhatáron. Küzdelem a fegyver és a test egységét értelmezve. Szabad vívás szablya, bot alkalmazásával védőfelszerelésben. Szabad vívás több ellenfél ellen, pozíciókeresés és megközelítési sorrend. Szabad vívás csoportos küzdelemben. (20')

Rövidbotos vívópár

XV. Magyar íjászképességek előkészítése és gyakorlása. Technikai sajátosságok, ösztönös lövés felkészítés, gyorsított variációk, párbajok, íjász mesterlövészet. Mozgásos céllövő kombinatív gyakorlás, csoportos alakzatok, íjász "foci", futásíjászat. Harci íjász küzdelmek tompított hegyekkel, védőfelszerelésben, könnyű íjakkal. Íjász ügyességi és kombinatív játékok. Koronglövészet, vesszőelkapás. (40')

XVI. Ostor kezelése, ostoros küzdelem előkészítése, gyakorlása. Ostorozás egy kézzel, két kézzel, különböző testhelyzetekben, mozgás közben. Ostor felhasználása fegyvertelen ellenfél ellen kötözésre, nyéllal való ütésre. Ostor felhasználása bot, szablya, lándzsa ellen önvédelmi eszközként. Ostor felhasználása hajítófegyver elhárítására. Ostorpárbaj, ostoros játékok (kódobálás, ostorrántás, stb.). (30')

XVII. Egyéb népi harci eszközök (kés, bicska, cüvek, hajítófa, kámfa, bilicke, paritty, csúzli) alkalmazása, hajítófegyverek kezelése. Alaptechnikák elsajátítása, küzdelmi értelmezése, küzdelmi elemek összeállítása. Gyakorlás alaphelyzetekben, küzdelmi állapotban, több ellenfél ellen. (30')

XVIII. Lovas alapképességek gyakorlása, együttműködés kialakítása, lovas készségek, ló harci alkalmazás alapjai. Kommunikáció a lóval, lóápolás, gondozás, készségek kialakítása, magyar lovaglástechika, szőrén és nyeregben. Íj, fokos, kopja, kard/szablya használatának alapjai lóról. Lovas ügyességi versengések, sorjátékok, lovas birkózás, lovas menet, lovas alakzatok, alakzatváltások. (60-90')

XIX. Kutyás alapképességek gyakorlása, együttműködés kialakítása, kutya és ember közös harci együttműködésének alapjai. Kommunikáció a kutyával, ápolás, gondozás, kutya irányítása, készségek kialakítása, játékos küzdelem a kutya ellen, barátság elmélyítése, a kutya

szerepe a harcban és munkafolyamatokban. Alaphelyzetek gyakorlása, ló-kutya-ember együttműködés kialakítása. (60-90')

XX. Harci játék, küzdelmi népi játék, taktikai játék elsajátítása, gyakorlása. Játék tanulása, gyakorlása, továbbfejlesztése. (10')

XXI. Harci tánc, fegyveres táncgyakorlat gyakorlása. Tánc tanulása, gyakorlása, küzdelmi elemeinek továbbfejlesztése, táncművelés elemeinek egymáshoz kapcsolása, bemutató- és versenykoreográfiák összeállítása, gyakorlása. (15-25')

XXII. Népi gyógyászat, csontkovács és népi kenő technikák. Egészségmegőrző, betegségmegelőző képességek fejlesztése, alapvető technikák elsajátítása, gyakorlása. (10-30')

XXIII. Edzés vége. Közös ének, feladatszabás, rendezvényismertetők, Baranta kör.²

2. Önálló gyakorlás

Az önálló gyakorlások fontossága az időhiány miatt mutatkozik meg. Ezért az olyan elemeket, amelyek könnyen gyakorolhatóak és igénylik az időráfordítást, egyszerűen fejleszthetőek önálló gyakorlás során. Az önálló gyakorlás jelentősen növeli az egyéni teljesítményt.

Önálló gyakorlási formák lehetnek:

- Botforgatások
- Gyorstöltés
- Futó állóképesség
- Erősítő gyakorlatok
- Nyújtó gyakorlatok
- Hajító-, dobógyakorlatok
- Ostorgyakorlatok

Az ilyen gyakorlatok rendszeres végzése a holtidőkben segíti a mozdulatok berögződését, azok tökéletesítését, új ötleteket adhat a megvalósításban.

3. Egyéb elemek

A további elemek tárgyalása már nem a témához kapcsolódik, hanem inkább a régi hadseregmodellhez és a hagyományokhoz, ezért eltekintek a kifejtésüktől.

4. A felkészítés nehézségei

A felkészítésben erősen gátló tényező a szakemberek hiánya, a nem megfelelő mennyiségű edzésalkalom. Sok helyütt nem érvényesül a folyamatos tudásfejlődés és a legmagasabb tudás elve, azaz a közösségen belül nem az aktuálisan legmagasabb tudástartalmakkal rendelkezők oktatják, képzik a barantázókat. Előfordulhat, hogy hibásan értelmezik az elvet. A hagyományos magyar elvek szerint élő közösségek működési elvét

² Johácz-Vukics – Edzésvezetési segédlet, p 26-30

követve nem szabad előfordulnia, hogy nem munkaközösségként, hanem rosszul értelmezett tekintélyelvek alapján működik a csapat. Nagyon nehéz az edzésfolyamatot befolyásoló elveket (tudatosság, rendszeresség, szemléletesség, érthetőség, egyéni bánásmód, fokozódó terhelés, ciklusosság, formaidőzítés, egész éves terhelés) érvényesíteni a foglalkozások során. Ennek legfontosabb bizonyítéka az élő, gyarapodó, az egyéni és közösségi szabadságfokokat és lehetőségeket bővítő közösség, valamint a folyamatos személyiségfejlődés megléte.

Az elégtelen mennyiségű és minőségű edzés jelentős probléma a felkészülés során. A nem elégséges teljesítményű munka azt eredményezi, hogy a mozdulatok, mozgások nem megfelelően rögzülnek, tehát újra kell tanulni őket. Ez a felkészítést lassítja, a sérülésveszélyt növeli. Fontos továbbá, hogy az ikresedés ne korlátozza a feleket. Tehát a vívópárok ne csak egymással harcoljanak, mert egy idő után a fejlődésük drasztikusan le fog lassulni. Új tapasztalatok, technikák megszerezhetőek a harcok folyamán, ha minél több, más stílusú ellenféllel küzdenek a felek.

A lassú aerob edzés elfogadottsága is erősen visszaveti a felkészülést. A kocogás, lassú állóképességi munkák nem rendelkeznek megfelelő edzéstartalommal, a fejlődést nem segítik elő. A Barantában a magas szintű anaerob aktivitásra van szükség, tehát intenzív sorozatokra, közöttük rövid pihenőkkel. A harcban is a nagy intenzitású munka van jelen, így az edzés során is erre kell törekedni.

A mobilitás kialakítása és megőrzése nem csak szükséges, hanem elengedhetetlen nemcsak a Barantában, hanem a katonai és általános testedzés keretein belül is. A mobilitás és aktív hajlékonyság elérhető néhány egyszerű gyakorlattal, például a híd tartással és ebből végzett gyakorlatokkal, az ülésből kéz és láb leérése nélküli körbefordulással, a hason fekvésből kéz és láb leérése nélküli körbefordulással, gerinccsavarásokkal (ülésből könyököt térden támasztva elfordulni a támasztással ellentétes irányba).

A relatív erő egy kényes pont, mert sok ember érzi a súlyok emelgetése miatt erősnek magát, de a relatív ereje ennél sokkal kisebb. Itt más távlatokban kell gondolkodni, melyek az ember saját testsúlyához kapcsolódnak, illetve később a saját és társ testsúlyához. Például ugrások, kitörések, egy lábas guggolások, kitartási feladatok, stb. Akkor erős egy ember, ha a saját és társ testsúlyát is tudja mozgatni úgy, hogy az nem kerül jelentős erőfeszítésbe.

Az edzésekbe fontos beépíteni a társas erőgyakorlatokat, a pliométrikus (robbanékony) gyakorlatokat és a gyorsasági edzést. Itt nem kell nagy ismétlésszámmra törekedni, inkább arra, hogy az edzés során az erőgyakorlatokat össze kell kötni a harci alkalmazásokkal (például a társba lábbal kapaszkodásból végzett felülés, hasizmon való állás, stb.)

A gyakorlatok tempója az eredményességükben meghatározó jellegű. A dinamikus (húzó-toló) és izometrikus (tartó) igénybevételnek egyaránt kell szerepelnie. Például guggolás közben érdemes beiktatni lovaglólás sorozatokat. Itt a combizmokat a guggolás dinamikusan, a lovaglólás izometrikusan veszi igénybe. Ezzel az izmokat sokkal jobban megdolgoztatja, mint csak az egyik fajta izomedzés.³

³ Vukics Ferenc – Világkupa felkészülési segédlet, p. 2, 10-14

5. Fokozatvizsga-rendszer

A fokozatok a Baranta felnőtt rendszerében a régi pusztai tízes harci rendszerek elvét követik. Emelkedő rendben mutatják meg, hogy az adott barantázó milyen mértékben birtokolja az elődei által rá hagyományozott harci örökséget, valamint hogy milyen mértékben képes ezt alkalmazni és fejleszteni. Az emelkedő tízes rendszerhez a népi állatmegfigyelések harci értékeit társító régi magyar, magyar tájnyelvi és kun állatmegnevezések tartoznak.

A fokozatok elnyerése a minden évben megrendezett versenyeken való kiemelkedő szerepléssel vagy az évente megrendezett Nemzeti Baranta Edzőtáborban (továbbiakban: edzőtábor) lehetséges. A versenyeken pontrendszer szerint dől el az összesített eredmény. Minden egyes versenyszám első helye 1000 pontot ér. Aki egy bizonyos pontszám felett teljesít (mennyisége versenyfüggő), annak javasolhatják az adott fokozatot, de ezt a döntést egy másik bizottság is elbírálja a későbbiekben. Az edzőtáborban általában 4 nap előkészítő foglalkozás van, utána egy nap felkészülési nap, kötelező napirend nélkül, a hivatalos vizsga állomásaival. Végül a vizsganap, de magasabb fokozatoknál több nap is lehet megszabva a vizsgára. Az edzőtábor folyamán az összegyűlt közösségben kijelölésre kerülnek az oktatók, és a barantázók egymást oktathatnak, fejlődnek, a legnagyobb tudás elvét figyelembe véve.

A vizsgát adott időn belül meg kell újítani, különben elévül a megszerzett fokozat. Ez fokozatonként változó időtartamot jelöl. Egy bizonyos idő letelte után a fokozatot viselő személy megújíthatja vagy növelheti a fokozatát. Ez a rendszer azt hivatott szolgálni, hogy a barantázók törekedjenek a folyamatos fejlődésre, legyenek kitűzött céljaik maguk előtt.

A barantázót a vizsgák, versenyek, edzések, bemutatók segítségével önmaga, a körülötte élő közösség, a természet, az ősök, a harci közeg, a harmonikus életforma irányába kell segíteni. Minden ember a világ megismételhetetlen egysége, egyénisége. A barantázók elfogadják, hogy a közösségek nem tudnak előrelépni az egyén munkája, ötletei nélkül, az egyének pedig képtelenek tudásukat képességeiknek megfelelően fejleszteni az élet alapelvei szerint szerveződő tudásközösségek támogatása nélkül. A barantázók elsősorban önmaguk és a közösségeik fejlődése érdekében küzdenek. Nem valami ellen, hanem valamiért. Küzdelmeik során elsősorban önmaguk gyengeségeinek leküzdése a cél. A hagyományos magyar műveltségre alapozva a barantázónak elsősorban önmaga mesterének kell lennie. Mind a felkészítés, mind pedig a felmérések során helyet kell adni kreativitásának, az önálló, teremtő megnyilvánulásoknak. A barantázók elődeikhez hasonlóan „a törvényeket a szívükben hordják”, cselekedeteik legfőbb vezérlője a saját magyar erkölcsük. Harcosnak az minősül, aki az élet és a harc bármely helyzetében képes önálló helyzetfelismerésre és cselekvésre.

A fokozatok odaítélése során a vizsgabizottság azt a tényt jelzi, hogy az elvárt testi-, lelki-, erkölcsi képességek, készségek és tartalmak fejlődtek (közeledve a harcos szintjéhez). A személyiségfejlődés egyes állomásai új és új kihívásokat tartalmaznak. A Barantában az egyes

állatnevek (a hivatalos megnevezés vastag betűvel) a harci, szellemi képességek egy-egy szintjét jelölik az alábbiak szerint:⁴

Fokozat hagyományos neve	Mai jelentése	Veszélyforrások
Bodur	Törpe, apró állat – az önvédelem felvállalása.	Túlértelmezi az önvédelem szerepét és az út megkezdését
Borsuk	Borz – a teljes odaadással küzdés	Nem képes a másokkal való együttműködésre.
Burk	Farkas – az együttműködés képessége.	Sokszor úgy gondolja, hogy a csoport, a közösség a saját hibáinak a rejtekhelye, nem állja a szavát.
Rüs	Hiúz – óvatosság és kiszámíthatatlanság.	Vérengző. Az elsajátított tudást aránytalanul alkalmazza másokkal szemben.
Bars	Hó párduc – ruganyosság, test és erő optimális összhangja.	Hiú.
Csanád	Tompa orrú ló – természet és a harcos összhangja.	Sokat dolgozik. Rendszeresen olyan terhet is visz, amit nem biztos, hogy kellene.
Arslan	Oroszlán – a magabiztosság és a nyugalom.	Lustaságra való hajlam.
Kaplony	Tigris – a harc időpontjának és módjának a helyes megválasztása.	Magányos.
Belénd	Böleány – Az ősi, ösztönös erők tudatos hasznosítása. Az emberi szellem utolsó harca önmaga ellen.	Van, aki nem képes önmaga valóságával szembesülni.
Tepremez	Rendíthetetlen – a népet jelképező tökéletesedő harcos, a képességek teljessége nem más, mint az ember teljessége.	

⁴ Vukics Ferenc – Baranta fokozatvizsga-rendszer, p. 5

A vizsgaanyag a következőkből áll össze:

1. Az alapvető szálfejszerek követelményei

Alapvető szálfejszernek számítanak az VI. – XVI. sz. között használt egyenes lovagi kard, a honfoglalás kori szablya, a végvári szablya, az egyenes szablya, a hun-frank egyenes kard, a huszárszablya, a vívólándzsa, valamint a testmagasságnak megfelelő méretű vívóbot. A Baranta által alkalmazott szálfejszereinek mennyisége ennél lényegesen több, de e harci eszközök bizonyos fokú ismerete kötelező. A többi fegyver a kiegészítő- és egyéb fegyverek kategóriájába tartozik. A vizsgában a kard-, a szablya- és a lándzsa-iskolagyakorlatok kerülnek felmérésre.

2. A védőeszközök, zúzó- és ütőfegyverek követelményei

Ezen fegyvercsoport tagjai a balta/fokos, a bárd-pajzs és a szablya-pajzs, vizsgáztatáskor a fegyver-védőeszköz együttes alkalmazásának technikai elemeit tartjuk szem előtt. Kivételt képez a fokos/balta alkalmazása, ahol a fegyverek egyedi funkcióit értékeljük.

3. Hajítófegyverek és kiegészítő fegyverek

A közelharc kisegítő (esetleg dobható) fegyvereit, valamint a 4-20 m-ig terjedő harci közeg alkalmazott fegyvereinek követelményeit találhatjuk meg e csoportosítás alatt. Ennek a követelménycsoportnak az a különbözösége a vizsga során, hogy előzetesen bemelegítő dobások előzhetik meg a feladat végrehajtását. Ide tartozik a kámfa, a hajtócsillag és a kelevéz (hajítódárda).

4. Statikus és dinamikus íjász képességek

Dinamikus és statikus alapképességek vizsgálata. Az íjász-párbaj vizsgagyakorlat során az ellenfeleket a vizsga instruktora határozza meg. Az ellenfelek összeállításának alapvető szabálya, hogy a vizsgázónak az eddig általa birtokolt fokozatú és alacsonyabb fokozatú barantázók ellen kell bebizonyítania, hogy magasabb szintre lépett. 10 küzdelem esetén az ellenfelekből 1-3 fő magasabb fokozatú a vizsgázónál, a 3-5 segítő azonos, 3-6 fő alacsonyabb fokozatú. A vizsga e

Íjász párbaj

Dobottkorong-lövészet

része az íjász-párbajból az íjász mesterlövészettől és a távlövészből áll össze.

5. Speciális íjász képességek

A kifejezetten nagy összpontosítást követelő gyakorlatok tartoznak ebbe a feladatcsoportba. A vizsga során megengedettek a bemelegítő lövések, valamint a csoport egyik feladatának egyszeri megismétlése sikertelen (a fokozatnak nem megfelelő) végrehajtás esetén. A nyílelhárítás során a

vizsga instruktora hajtja végre a lövéseket. Harci íjászat alkalmával a pajzsokat és a védőfelszereléseket a vizsgabizottság elnöke ellenőrzi. Ide tartozik a testhelyzet íjászat (fekve, térdelve, stb.), a nyíl elhárítása (elütéssel, elkapással), a dobottkorong-lövészet, az íjászalakzatok ismerete, a mozgásból történő mesterlövészet illetve a korong-párbaj (ketten lönek egy feldobott korongra, és aki többet lő el az összes feldobott korongból, az nyer).

6. Kötött és szabad vívásmozzanatok

A kötött formájú vívásbemutató során olyan előre begyakorolt mozzanatot értékelnek, amelyet a végrehajtó barantázók maguk állítanak össze. Az értékelés során elsődleges szempont a fegyver(ek) harci lehetőségeinek bemutatása. Pontozott szempontok:

- harcszerűség
- gyorsaság
- pontosság
- stílus

Lándzsás vívásbemutató Botvívás faluhelyen

Szabadvívás vizsgagyakorlat végrehajtásakor az ellenfelek összeállításának alapvető szabálya, hogy a vizsgázónak az eddig általa birtokolt fokozatú és alacsonyabb fokozatú barantázók ellen kell bebizonyítania, hogy magasabb szintre lépett. 10 küzdelem esetén az ellenfelekből 1-3 fő magasabb fokozatú a vizsgázónál, a 3-5 segítő azonos, 3-6 fő alacsonyabb fokozatú. A sorsolt vívásnál hibának számít minden olyan mozdulat, amelyben megtörik az alapütem lendülete vagy a vizsgázó sérülést

okoz. Ide tartozik a vívásbemutató és a szabadvívás.

7. Speciális vívaskészség és vívásoktatói munka

Rögzített és szabad mozzanatok vizsgálata egynél több ellenfél ellen. A szétválasztás, az ellenfelek ütemezése és a többszörözött ritmusú védő- és támadó gyakorlatok kerülnek értékelésre. A vívásoktatás során a pedagógiai tevékenységet vizsgálják. Ide tartozik a szabadvívás több ellenfél ellen, a vívásbemutató több vívópárral és az oktatott vívás (alacsonyabb fokozatú betanított barantások bemutatójának vizsgálata).

8. Fegyveres csoportos- és pusztakezes egyéni küzdelmek

A csatavívás során a csoportos összehangolt tevékenység és annak vezetését értékelik. Az övbirkózás és a böllön esetében a pusztakezes megoldások „megengedhető” minősítésű elemeinek harci alkalmazhatósága kerül minősítésre. Az ellenfelek összeállításának alapvető

szabálya, hogy a vizsgázónak az eddig általa birtokolt szintű és alacsonyabb fokozatú barantázók ellen kell bebizonyítania, hogy magasabb szintre léphet. 10 küzdelem esetén az ellenfelekből 1-3 fő magasabb fokozatú a vizsgázónál, a 3-5 segítő azonos, 3-6 fő alacsonyabb fokozatú. Itt szerepel a csatavívás (csapatok egymás ellen), az övbirkózás és a hárompontos böllön küzdelmek.

Böllön-jellegű küzdelem

9. Pusztakezes elemek ismerete

Ezen feladatcsoport során a magyar harci hagyományokban fellelhető pusztakezes technikák, valamint ezek mai továbbfejlesztései kerülnek vizsgálatra. A fogáskészlet bemutatása „gyakorlópárral” együtt történik. A társat a vizsgázó maga választja, vele együtt készül fel. Ez a vizsga a hagyományos birkózó és böllön pusztakezes elemekből, a pusztakezes csapó és szűrő kard elleni védekezésből, az esésekből, ütések, rúgásokból, földrevitelek, és lefogásokból, továbbá a pusztakezes önvédelmi eljárásokból áll össze.

10. Böllön küzdelmek

A magyarság életében fontos szerepet töltött be a szakrális tartalmú birkózás mellett – az ún. harci birkózás – a szabad küzdelem, a böllön ismerete. A szabadharc során válik valósággá az elsajátított eljárások ismerete, gyakorlati alkalmazása. Ezen küzdelmi vizsgaszám végrehajtása során törekedni kell a komoly, maradandó sérülések elkerülésére és gondoskodni kell

helyszíni orvosi biztosításról. Itt folynak az 1-3 rovasos böllön küzdelmek.

11. Eszközös és eszköz elleni önvédelmi eljárások

Pusztakezes védelem lándzsa ellen, pusztakezes védelem kés ellen és késvívás.

12. Speciális eszköz, harci közeg és hang

A kötél (szíj, szövetöv), mint szükséges eszköz alkalmazásának lehetőségei. A mozgást korlátozó közeghez való alkalmazkodás értékelése, valamint az ellenfél pszichikai megfélemlítését (saját harci dinamika erősítését) szolgáló harci hang bemutatása. Itt kötél, vízi küzdelem és hanggyakorlat szerepel vizsgaanyagként.

13. Stílus- és állóképességi gyakorlatok

A Tánc- és szoborgyakorlat során a régi magyar hagyományoknak megfelelő fegyveres táncgyakorlat bemutatása választott fegyverrel. A gyakorlat tartalmazzon dinamikai-, egyensúlyi és tánc- elemeket, s mutassa be a fegyver alkalmazásának teljes mozdulatvilágát. A gyakorlathoz archaikus magyar zene, népzene, népzenei alapokon összeállított ún. „világzene” választható. Az

állóképességi gyakorlatok során az alapképességek fejlődését követik figyelemmel. Itt szerepel a tánc- és szoborgyakorlat, a terepfutás és az úszás.

14. Harci alakzatok

Magasabb fokozatok megszerzésének követelménye, hogy a vizsgázó képes legyen csoportos harci mozzanatok előzetes megszervezésére, begyakoroltatására és vezetésére. A harci alakzatok vizsgafeladat során egy három soros harci alakzat (lándzsa, kard, íj) tevékenységének vezetését vizsgálja a vizsgabizottság. Feladatok: támadás, védelem, halogató harc, rajtaütés, lesállítás, vállalkozás, bekerítésben vívott harc, találkozóharc. A vizsga során egy előre nem ismertett helyszínen és időben kell a feladatokat végrehajtani. Itt 6-18 fős osztág, védő illetve támadó harcának szervezése, továbbá lesállítás és rajtaütés szervezése a feladat.

15. Védekező feladatok

A vívás egyik legfontosabb momentuma az önvédelem. A védekezés állóképességét, valamint a reagálás sebességét ellenőrzik előre nem ismertett gyakorlati rend alapján. A védekező gyakorlatokat Bars fokozatig imitációs eszközzel (később fém fegyver) kell végrehajtani. A vizsga során a támadó szerepét a vizsga instruktora látja el. Itt szerepel védekező gyakorlat szabályával, lándzsával, illetve fegyver állóképességi gyakorlat (iskolagyakorlatok gyorsuló végrehajtása meghatározott időtartamig).

16. Legénygyakorlatok

Az egykori legénybíró választások gyakorlatai. Ajánlott gyakorlatok (kivétel lovas elleni gyakorlat, mozgó célpont gyakorlat). Vizsgába illesztésük nem kötelező. A vadgyakorlat a természetben élő állatok megfigyelését, valamint az ember természetes közegébe való beépülését segítő gyakorlat. A menetgyakorlat a szakrális helyek meglátogatásának hagyományos eleme, része a régi harcosok előtti tisztelgésnek. A lovas elleni fegyveres gyakorlat során mérik fel, hogy a barantázó mennyire képes annak sebességi, mozgási viszonyait harcszerűen értékelni. A fokozatok során a vizsgázó egyre közelebbi harckapcsolatban kell bemutatnia az egyes fegyverek lovas elleni technikáit. Itt szerepel a vadgyakorlat, melynek során nyomkutató és követés folyik, a menetgyakorlat hegyi terepen, és a lovas elleni fegyveres gyakorlat, mozgó célpont elleni gyakorlatok.

17. Harci alakzatok harci szekér és lovasok ellen

Az ellenfél csoportjai, lovasai és harci eszközei ellen irányuló tevékenység vezetése. Az alkalmazható védekező és támadó alakzatok ismeretének értékelése. Itt 6-18 fős osztág védő illetve támadó harcának szervezése lovascsoport ellen, továbbá harci szekér elleni támadó harc szervezése szerepel.

18. Egyéb tevékenységek

A barantások a megszerzett tudást nem önmagukért sajátították el, hanem azért, hogy a lehető legtöbb emberhez közvetítsék a magyar kultúrát. A fokozatokban előrelépve mindenkinek szerepet kell vállalni versenyszervezésben, bíráskodásban, foglalkozások, edzések vezetésében,

rendezvények lebonyolításában. Az ehhez szükséges ismeretanyag a bírói, foglalkozásvezetői, sportoktatói és edzői képzés során szerezhető meg. Vizsgaanyagai mikroedzés-vezetés, edzésvezetés, szabályismeret, Baranta történet, versenyek, rendezvények kötelező szervezése.

Ostoros közelharc

19. Karikás ostor követelményei

A magyarság egyik fontos, szakrális tartalommal rendelkező eszköze. Az összegyűjtött magyar fogáskészlet mellett a mozgások összekötésén és ún. új elemeket tartalmaz. A fokozatvizsgák során a vizsgázó teljesítményei a statikus az egyszerű pásztor elemektől a dinamikus harci ostorozás irányába mutatnak. Vizsgagyakorlatai között szerepelnek az alapgyakorlatok, az egy-kétkeszes összevonások jobb és balkézssel, a célzás karikás

ostorral, a közelharc karikás ostorral, az ostorhasználat lóról, az ostormenet.

20. Botforgatás követelményei

Botforgatási gyakorlataink a magyar botoló táncokból származnak. Kiválóan alkalmasak a mozgáskoordináció fejlesztésére, a kétkeszesség erősítésére, a fokosharc és a kétkeszes fegyverhasználat megalapozására. Itt egykeszes forgatás (jobb és bal kéz), kétkeszes forgatás és alapgyakorlatok szerepelnek.

21. Együttműködés lóval

A magyar ember személyiségfejlődésének befelé vezető útját az íj, kifelé vezető útját a ló jelképezi. Egy másik, az embertől lényegében különböző élőlénnel való együttműködés kialakítása jelentősen javítja érzékenységünket, ráhangolódásunkat a természet törvényeire. A gyalogos felkészítés során elsősorban a lóval való együttműködés alkalmazói kialakítására törekszünk. Valódi lovasnak azt tartjuk, aki a saját lováról gondoskodik. Erre nincs mindenkinek lehetősége, de a magyar személyiségjegyek kialakításában a ló pótolhatatlan szerepet tölt be. A lóápolás, a lovas íjászat, a lovas hajítófegyver-használat, a szabadvívás lóról, a kopjatörés, a lovasbirkózás, a lovasmenet.

22. Szuronyvívás

A modern fegyverek egyik fontos kiegészítője maradt a szurony. A lándzsa harci tulajdonságainak jelenkori alkalmazása azonban nagymértékben függ az egyes fegyverek kialakításától, tehát fontos velük foglalkozni. Vizsgaanyaga a szurony-szurony elleni vívás illetve a pusztakezes védekezés szurony ellen.

23. Ünnepek díszelgési feladatai

A nemzeti ünnepnapok, a nemzeti emléknapiak, a magyar néphagyomány ünnepei olyan kitüntetett napokat jelölnek, amelyen egy ország vagy egy nép nemzeti összetartozását, hagyományaihoz való ragaszkodását, elődeinek teremtető cselekedeteit ünnepli. A barantások fegyelmezett, kidolgozott mozgásokkal, egyöntetű tevékenységükkel járulnak hozzá a jeles események méltóságteljes megünnepléséhez. Az alaki mozgások begyakorlottsága elősegíti a közösségi harci mozgások végrehajtását, miközben a végrehajtó tanúbizonyságot tesz arról, hogy képes összeszedett közösségi teljesítményre. A fegyelmezett tisztelgés, a határozott végrehajtás a magyar kultúrában egyfajta szakralitással bír.

24. Tánc

A tánc a legősibb művészet. A tánc anyaga és eszköze a harcművészetekhez hasonlóan maga az emberi test. Minthogy az emberi test maga nem változott, könnyebben és épebben maradhattak meg benne az ősi kultúrák emlékei és már-már elvesztettnek hitt értékei. A tánc az ember kutatásának egyik legarchaikusabb forrása. A ma emberének szemléletével szinte megmagyarázhatatlan a létrejötte, s tapasztalhatjuk, hogy a tánc és zene művelésének virtuóz változataiban képesek az ember legbelsőbb természetét megmutatni. Ez a legbelsőbb természet mutatja meg számunkra a népek arculatai közötti valódi elkülönülést.

A tánc és a harc hasonló testi és lelki mélységeket mozgat meg. Állandó kapcsolatuk végigkísérhető a történelem minden népénél. A tánc a lélek olyan tartalma jut kifejezésre, aminek megjelenítésére, közvetítésére a nyelv nem alkalmas. Van tehát a léleknek egy olyan része, amely csak a tánc és a hozzá szervesen kapcsolódó harccal hívható elő. A harcos mozgása valójában egy „belső tánc”, amely az egyén és külső világ kapcsolatát, reakciói módjait mutatja be. A test és a lélek teljes harmóniájára törekszik. A tánc a „megmaradás magabiztosságával” és halál életbe való szerves beépítésével ajándékozza meg művelőit. Az életnek olyan szintjeit lehet itt megélni, amelyekkel máshol sohasem találkozhatunk.

A Barantában arra törekszünk, hogy a tájegységeket összekötő Baranta közösség (had) rendelkezzen egy Kárpát-medencei táncdialektusokból összeszedett közös táncműveléssel, emellett pedig az adott tájegység Baranta közösségei sajátítsák el a helyi táncrendeket is.

Az ötödik fokozat után a barantások a meglévő zenei alapokon, virtuozitásukat kihasználva, több bottal, ostorral egyéni táncokat, táncpárbajokat alkotnak. A tánc és a harc

Csárdás

együtttes kutatásával a nyomába eredhetünk elrejtett önmagunknak is. A tánc és a harcképes filozofikus gondolatok kifejezésére, nyelvek feletti kommunikációra. A továbbiakban bizonyos fokozatokhoz táncokat ajánlunk. Az ajánlott táncok közül vagy a választott tájegység táncaiból minden vizsgázónak (egy-egy újabb fokozat elnyeréséhez) egy szabadon választott táncot kell bemutatnia egyénileg vagy csoportosan. Itt csoportos tájegységi táncok, páros táncok és egyéni táncok a vizsgaanyagok.

25. Népdalok, dalok

A népdal a magyar népzene legősibb formája. Emberi érzelmeket és gondolatokat testesít meg, fejez ki. A magyar néplélek az éneklést tartotta az aktív zenélés legtermészetesebb módjának. A magyar nép (nemzet), mint tudásgyűjtő közösség nemzedékeken átnyúló alkotása, a magyar lélek egyik kifejezője. Ismeretük hozzásegít bennünket a magyar sorsközösség jobb megismeréséhez, megértéséhez, a közösségi érzés megerősítéséhez. Itt szakrális magyar dalok, népdalok, magyar népdalok, magyar nóták, hazafias dalok ismerete a követelmény.

26. Versek, mesék, mondák, népzene

A mese, a monda általános érvényű igazságokat megfogalmazó szóbeli költészet. Az erkölcs, az erkölcsös gondolkodás egyik legfontosabb alapja. A vers sokszor a hagyományos magyar gondolkodáshoz hasonlóan a világ és az élet összegzésére törekszik. A zene a hangok és a csend érzelmeket kiváltó elrendezése, létezésének lényege az idő, a világ megismerésének és érzelmeink bemutatásának egyik legfontosabb eszköze. A kiegyensúlyozott személyiség eléréséhez e műveltségi területekben is el kell igazodnunk, ahhoz, hogy magyar emberré váljunk, meg kell értenünk sorsközösségünk többi tagjának életét, világlátását.

27. Népszokások

A népszokások legtöbbje az elmúlt évtizedekben megszűnt a mindennapi élet részének lenni, és csak szórványokban, bizonyos elemeiben érhető tetten. A barantások tudatosan őrzik meg ezen évköri hagyományokat, és tevékenységükkel közvetlen környezetükben kívánják egyre inkább élővé tenni ezeket a szokásokat. Népszokásaik a magyar szellemi és lelki örökség részei. Felidézésükkel, további magyar gondolatokkal való feltöltésükkel élő módon járulhatnak hozzá a magyar közösség újraformálódásához.

28. Gazdálkodás, vendégvárás, játék

A gazdálkodási ismeretek, a teremtő munka a világ észlelésének legfontosabb eleme. A barantázó egyben gazdája is a teremtésből rá eső részeknek. Ennek a küldetésének megfelelően tisztában kell lennie az önfenntartás legfontosabb feladataival. A vendégvárás és vendéglátás is szakralitás. A magyar néplélek igyekszik tudása legjavát adni a másik ember „gyarapodására”.

A játékokról Kodály szavaival:⁵

„Ez ősi játékok fenntartása elsőrendű kulturális és nemzeti érdek... ..valóságos tárházai a tudat alatti magyarságnak... ..Aki nem játszott a gyermekkorában a játékokat, annyival is kevésbé magyar.”⁶

⁵ Vukics Ferenc – Baranta fokozatvizsga-rendszer, p 10-32

⁶ Kodály – Énekes játékok (1937)

A Baranta kiképzési szerepe

A Barantát - mint fentebb már említettem és utaltam rá - többször is eredményesen használták részben vagy egészben kiképzések anyagaként. A továbbiakban javaslatokat fogok tenni a felhasználandó módszertanra, fegyveres és pusztakezes technikákra, amelyek a kiképzés hasznosságát növelnék. Külön fogom választani az alap és a speciális kiképzési elemeket. Sokszor a **Baranta felkészítési rendszere** című részre fogok hivatkozni, ezt egyértelmű jelöléssel fogom tenni (pl. Edzés Ostoros technikák = **1./XVI.**) Az adott részek végén javaslatot teszek a kiképzésbe szánt elemekre, a teljesség igénye nélkül, mivel a terjedelem nem engedi meg a részletes tárgyalásukat.

Katonai jellegű elemek

Bajtársiasság

Mindenképp fontos lenne a bajtársiasság kialakításának meggyorsítása, mert a feladatok/harcfeladatok pontos végrehajtását leginkább az hátráltatja, hogy a katonák a belső széthúzás miatt a feladatot egymás akadályozásával akarják végrehajtani, és így az sokkal több időt vesz igénybe, nem lesz megfelelő a kivititelezés.

Ennek jó módszere az ikresedés és a tűzpárok kialakítása, amely részben már jelen van a kiképzésben, de sajnos nincs elég nagy hangsúly rajta. A tűzpároknak össze kellene szokniuk annyira, hogy nem csak terepen, vagy csak harchelyzetben, hanem általánosságban is tökéletesen tudjanak együttműködni. Ebből lehetne kialakítani azt a közösséget, előbb-utóbb ami egy jól működő hadseregben jelen kell, legyen. Ez természetesen az idő múlásával is mindenképpen kialakulna, de a folyamatot fel lehetne gyorsítani.

Javasolt technikák:

- közösen végzendő feladatok kiosztása
- egymásra utaltság éreztetése

Alap testnevelési elemek

Mozgáskoordináció

Elég érdekes tapasztalat az, hogy sokszor már a lengetés és a lépéstartás megtanulásával gondok adódnak. Ezt a ritmusérzék és a megfelelő mozgáskoordinációs készségek hiánya okozza. Ezeken a problémákon könnyen segíthet a néptánc, de mivel nem sok esély van arra, hogy beépüljön a kiképzés menetébe, így helyette haladást lehetne elérni alakzatban futások, egyéb ritmusgyakorlatok (énekléssel), és néhány egyszerű mozgáskoordinációs gyakorlat végzésével is.

Ilyenek a test, kar, láb ütemgyakorlatok, például a tapsjáték, amely egy egyszerűen tanítható, ritmusérzék-fejlesztő, és nem mellesleg jó bemelegítő gyakorlat, az ellentétes karkörgyakorlatok. Továbbá már elkezdhetők lennének az esésgyakorlatok, utána esésgyakorlatok eszközzel, társsal. A megfelelő esésbeli felkészültség után pedig vakjátékok,

vakharca lenne a következő koordinációs elem. Ezek az alapgyakorlatok elősegítenék a megfelelő mozgáskoordinációs és ritmikai készség kialakulását, fejlődését.

Javasolt technikák:

- tapsjáték (magas-térdemelések/sarokemelések futás közben jobb kéz mellkast csap, bal kéz mellkast csap, magas térdelésre vált, jobb kéz jobb combot csap, bal kéz bal combot csap, sarokelésre vált, kívülről jobb kéz jobb sarkat csap, bal kéz bal sarkat csap, ez egy ismétlés)
- matróztánc (terpesz-zár szökdelés, fej felett tapssal)
- gyors lépések ütemgyakorlatok (egy vonal mentén toporgó léptekkel gyorsan haladás. Például balra: ballal részsút balra előre átlépni a vonalon, jobbal mellé, ballal részsút balra hátra visszalépni, jobbal mellé, ez egy ismétlés)
- váltott karú karkörzés és magas-térdelés futás közben jobbra illetve balra teljes fordulat
- mellúszó mozdulatok és sarokelés futás közben jobbra illetve balra teljes fordulat
- esés gyakorlatok tompítással jobbra, balra, előre, hátra
- esés gyakorlatok kigurulással lökésből jobbra, balra, előre, hátra
- gurulások
- eszközös gurulások
- motollajátékok

Alapkiképzési elemek

Kreativitás

Meglátásom szerint további probléma az, hogy a helyzetmegoldó képesség illetve a szükséges eszközök használata, készítése nincs a megfelelő fejlettségi szinten. Ez legfőként ott vehető észre, ahol nincsenek meg a megfelelő körülmények egy feladat végrehajtására, és problémamegoldó gondolkodás helyett sokszor csak a tétlenkedéssel találkozhatunk, és emiatt késlekedik a feladat végrehajtása. Ezt fejlesztendő kellene megtanítani a katonákat a szükséges eszközök készítésére, használatára, illetve megfelelő feladatokkal fejleszteni a kreativitásukat.

Ez fontos lehet fegyveres helyzetekben is, mikor például egy bot életet menthet, vagy akár kötéllel hatásosan lehet védekezni kések támadás ellen, stb. Ide is szükségeltetik a kreativitás és technikai tudás (pl. ostoros közelharc, botvívás, lándzsavívás, stb.). Ilyen esetekben nem elég, ha a katona úgy-ahogy elboldogul a szükségfegyverrel: behatóan ismernie kell, és fel kell tudnia használni a céljainak eléréséhez.

Javasolt technikák:

- túlélési helyzetek megoldása szükséges eszközökkel
- rögtönzött védelem kiépítése szükséges eszközökkel

Pusztakezes elemek

Majdnem minden katonai szervezetnél van lehetőség a katonai közelharc tanulására, művelésére. Viszont az, hogy szinte kivétel nélkül jiu-jitsu, judo vagy egyéb keleti harcművészet az alapja az oktatott technikáknak, illetve a módszer is e küzdősportok oktatási módszereivel egyezik, azt eredményezi, hogy a katonák ugyan megtanulják a technikákat, de ezen felül semmi pluszt nem profitálnak belőle. Sajnos sok esetben a technikák ismerete nem garantálja a harcszerű alkalmazás eredményességét. Ezért kellene a megfelelő rávezető gyakorlatokkal előkészítve harci alkalmazásra felkészíteni a katonákat. Továbbá néhány esetben hiányoznak a rávezető technikák, például a nyak- és végtagfogások bontása, vagy egyáltalán a fogás maga. A nyak erősségének hiánya manapság általános problémának tekinthető. Ez az ma olyan gyakori nyak- és hátfájás okozója is, de természetesen a közelharc jelentősége sem elhanyagolható.

Példaként a hagyományos magyar pusztakezes elemek katonai alkalmazhatóságára a *mongol fejfogás* nevű Böllön elemet hozom. *“A mongol kényszerítő fejfogás alkalmazása során az ellenfelünk tarkójára helyezük erősebb kezünk tenyerét. (A másik a vállon támaszkodik.)*

Az ellenfél fejét beszorítjuk a tenyerünkkel a bicepsz és a váll köztes részére. A szorítás közben a kéz és a törzs alkosson egy mozgató egységet. A végrehajtó kezem könyökét lemozgatom 45 fokkal. Ez az akciót indító állapot.

A végrehajtó kezünk oldalára eső lábunkkal hátralépünk, ezáltal mozgásra kényszerítjük a két test közös súlypontját. Az ellenfél oldalirányba feszített fején (a halánték alsó harmadában) saját fejünk nyomó erejével idézzük elő kényszerítő hatású fájdalmat a súlypont-áthelyezés megkezdése előtt. A hátralépést követően saját egyensúlyunk pontos megtartásával kísérik ellenfelünket a földre. Az ellenállás mértékének megfelelően alkalmazzuk a fej szorítás erejét, valamint támadási pontját. A saját testsúly erejére támaszkodva az ellenfél

Mongol kényszerítő fejfogás

ellépését követve, illetve azt megelőzve ellenállás esetén (pl. ellépő kimozgás) körkörös elmozgásokkal ismételjük meg az akció indítását. Változatai a következők:

- ÁLLTÁMASZ: Az eredetileg vállon nyugvó másik kéz az ellenfél álla alá támaszkodik és fölfelé irányuló feszítéssel a kritikus pont irányába forgatja a nyaki csigolyákat, miközben a mozgást indító kéz alkarja a vállon és a kulcscsonton feltámaszkodva megakadályozza a menekülést és biztosítja a megfelelő feszítőerőt és rögzítettégi állapotot.
- FÜL ALATTI NYOMÁS UJJAL: A mongol kényszerítő fej fogás alkalmazása során a tarkót fogás során az erősebb kéz hüvelykujja az ellenfél fülkagylója alatti területen az állkapocs csatlakozási pontját is nyomja a feszítés pillanatában.

- FÜLNYOMÁS FEJJELE: A fej fogás helyzetéből a tarkó alsó harmada helyett a fülkagyló területét támadjuk szorítással.
- HAJDÚ NYAKFESZÍTÉS: A fej fogás helyzetéből a tarkó alsó harmada helyett tovább csúsztatjuk a fejünket és a nyak oldalsó területének (esetlegesen a fül alatti állkapocs alsó szegélye) nyomással történő támadása során a két kéz támasztó segítségével oldalról idézzük elő csigolyafeszítést vagy törést.”¹

Ebből az egyszerű példából látszik, hogy a Böllön elemek alkalmazhatóak lennének a katonai közelharc területén. Rengeteg változata van a Böllön elemeknek. Megtanítja a harcost a kontrollhelyzetek elérésére és megtartására, továbbá a kontrollhelyzet elérése után a gyors semlegesítésre. Fontos, hogy a harcos rögtön közel kerül az ellenfélhez, ezzel akadályozva annak menekülését, egyéb segítségkérésre irányuló akcióit. Elsődlegesen nyakra, gégére támad, ezzel csökkentve a hang kiadásának esélyét.

Fegyver elleni védekezésre is tökéletesen alkalmas a Böllön elemek egy része, amely a kezét célozza meg feszítés szempontjából. Ilyen például a hajdú csuklófordítás, melynek folyamán “az alaphelyzet felvétele után erősebb kezünkkel lökjük el magunkat ellenfelünktől, miközben a vállára helyezett másik kezünk felkarjára csúszik rá. Ez után a felszabaduló kezünkkel rögtön megfogjuk az ellenfél erősebb kezének csuklóját, majd emeljük fel a kezét fejmagasságig (rántó mozdulattal) (Ellenállás esetén fejünk toló mozdulatával besegíthetünk). Gyengébb kezünket csúsztassuk le a saját csuklónkig, arra fogjunk rá. Eközben a csuklót tartó kezét kissé csúsztassuk le, majd mindkét kezünket az ellenfél füle fölött hátravezetve (csuklóját felfeszítve), oldalra elmozdítva a földre kényszerítjük, majd a kéz-él torokra tolásával és a bordák térdrel történő oldalirányú benyomásával a földön rögzítjük. (Nagyobb ellenállás esetén lábsöpréssel együtt alkalmazzuk.) Ha ezt egy lendületből késsel támadó ellenfél ellen alkalmazzuk, annyi a különbség hogy eltolás helyett oldalra mozgunk, és ráfogunk a késsel szűrőkéz csuklójára, ezután a fentiek szerint járunk el. Ezzel a kést sikeresen ellenfelünk torkába mártottuk, és minimális hang kiadásával semlegesítettük. További Böllön változatai a következők:

HAJDÚ CSUKLÓFORDÍTÁS TÖRÉSSSEL: a csuklófeszítés pillanatában a csuklót a rántó mozdulat során továbbtörjük.

HAJDÚ CSUKLÓFORDÍTÁS TÜDŐPRÉSSSEL: a földre rögzítés után a bordákat térd-rúgással törjük (a testsúly lendületét felhasználva), vagy lassú, de erőteljes nyomással a levegőt a tüdőből kipréseljük.

HAJDÚ CSUKLÓFORDÍTÁS KOMBINÁLVA: a földre rögzítés során a másik térdünkkel támadhatjuk a földön lévő fej halántékterületét is (kombinálva a tüdőpréssel)”²

Megjegyzendő továbbá a közelharc elemeknél, hogy a magyar mentalitással össze nem egyeztethető a keleti harcművészetek oktatásmódszertana. A magyar ember könnyen beleun, ha nem elég változatos vagy túl monoton a tanulási folyamat. Ezt el kell fogadni, mert máshogy nem lesz eredményes a közelharc oktatása, inkább egy elviselt rossz a katona életében. Nem

¹ Johánczi-Vukics – Edzésvezetési segédlet, p 48

² Johánczi-Vukics – Edzésvezetési segédlet, p 50

fogja biztonsággal alkalmazni a megtanult elemeket, csak részben tudja őket, és ebből adódnak később a pontatlan végrehajtások, sérülések. Harchelyzetben az elégtelen végrehajtás következményeiként az ellenfél nem lesz harc képtelen, és ez a harcos életébe is kerülhet. A haladó Böllön elemek ismerete főleg a különleges egységeknél, olyan alakulatoknál lenne fontos, ahol a katonák gyakran keverednek közelharcba, és fegyverhasználat nélkül kell semlegesíteni ellenséges katonákat. (1./VIII., 1./IX., 1./X.)

Különleges kiképzési elemek

Fegyveres elemek

Ezzel elég érzékeny témára tapintok, mert sajnos nagyon kevés idő áll rendelkezésre a katonai közelharc oktatására illetve gyakorlására. Ezért a fegyveres elemeket olyan kiképzésekbe javasolnám, amelyeknél fontos az, hogy a katona fel legyen készítve különleges helyzetekre, például lőszerhiányra, felszerelés hiányra, stb. Ilyen esetekben szükségfegyvereket kell alkalmaznia a katonának, ami lehet például bot mindenféle hosszúságban. Alapvetően a célja az kell, legyen, hogy egy közeli fegyveres ellenfelet semlegesíteni tudjon bottal vagy rá támadó ellenfél támadását effektíven ki tudja védeni, a saját előnyére fordítani a helyzetet szükségfegyver segítségével. Ehhez szükséges a rövidbot, hosszúbot, füstély elemek ismerete. A szükségfegyvereknél tapasztalható anomáliák illetve a szükség-védőeszközök használata miatt lenne értelme alapszinten a pajzsos, illetve fokosos technikákat is tanítani (pl. rögtönzött pajzs kés ellen, illetve bunkós végű bot, stb.) Ezen részekből a szálfegyverek oktatása természetesen

Ostoros közelharc

kimaradna, mivel a katona ritkán indul szabályával vagy lándzsával harchelyzetbe, de a bárd oktatható, hiszen fejszét használhat a harcos szükségfegyverként, ha úgy adódik, illetve természetesen a gyalogsági ásó használatára kellene még hangsúlyt fektetni. (1./XI., 1./XII., 1./XIV.)

Javasolt technikák:

- rövidbottal való védekezés
- hosszúbottal való védekezés
- ellenfél botos közelharc elemekkel való semlegesítése
- szabad fegyveres küzdelem

Ostoros elemek

Itt az a kérdés merül fel, hogy a katona minek tanuljon ostoros elemeket, mikor azt végképp nem fog sem találni, sem magával vinni. A válasz az, hogy itt csak azok az ostoros közelharc elemek kerülnének oktatásra, melyek egy kötéllel is kivitelezhetőek, és magukba foglalják a fegyveres ellenfél ellen való védekezést illetve annak semlegesítését ostorral. Gyakorlati haszna lenne még a kötözési elemek oktatásának is. (1./XVI.)

Javasolt technikák:

- kötézési technikák
- kötéssel való védekezés
- kötéltre kötött súly alkalmazása közelharcban
- kötélt alkalmazása fegyveres ellenfél semlegesítésére

Egyéb eszközös elemek

Alapvetőnek kéne lennie a késsel való bánásmód ismeretének, és meg kellene tanulni az ellene való védekezést is. A kés nagyon effektív fegyver, de csak olyan kézben, amely pontosan tudja, hogy hova kell szúrni ahhoz, hogy az áldozatot teljesen harcképtelenné tegye. **(1./XVII.)**

Javasolt technikák:

- késvívás
- kés elleni védekezés
- ellenfél semlegesítése késsel
- kámfás védekezés
- elvezetési technikák kámfával

Kutyás elemek

Fontos bizonyos különleges alakulatok esetében a kutyával való együttműködés elsajátítása. Ezt lehetne harcban is alkalmazni, nemcsak kábítószer vagy robbanóanyag keresésére. A kutya erősen demoralizáló tényező az ellenségnek. Sok más hadsereg különleges műveleti csoportja, egysége használ kutyákat a harcosai megerősítésére, például a spetsnaz (spetsialnovo naznacheniya – orosz különleges műveleti csoport) is. **(1./XIX.)**

Javasolt technikák:

- kutyás támadás alapjai
- kutya alkalmazása fedett tevékenység esetén
- kutya alkalmazása felderítési célokra

A kiképzési nehézségek kiküszöbölése

Az oktatóknak aktív képzést kéne biztosítani, hogy az oktatás minél előbb megkezdődhessen. Az oktatóknak az egységes fokozatvizsga-rendszer alapján legalább Bars (5. fokozat) fokozattal kellene rendelkezniük. A fokozatukat szükséges lenne évente megújítani, hogy tanúbizonyságot adjanak állandó felkészültségükről. Itt nem feltétlenül kellene minden egyes területből vizsgázni, hanem csak meghatározott részekből. Ezek a következők lennének:

(5./1.) bot

(5./2.) balta

(5./3.) kámfá

(5./8.) övbírkózás, hárompontos böllön küzdelmek csapatban

(5./9.) teljes vizsgaanyag

(5./10.) teljes vizsgaanyag

(5./11.) teljes vizsgaanyag

- (5./12.) kötél, vízi küzdelem
- (5./13.) terepfutás, úszás
- (5./14.) teljes vizsgaanyag
- (5./15.) teljes vizsgaanyag
- (5./16.) vadgyakorlat, mozgó célpont elleni gyakorlatok, menetgyakorlat
- (5./18.) edzésvezetés, Baranta történet
- (5./19.) ostoros közelharc
- (5./22.) teljes vizsgaanyag
- (5./23.) ez a vizsgarész a katonai kiképzés része jelenleg is

Ezek a kötelező elemek lennének. De az lenne az optimális, ha az oktatók alapvetően barantások lennének, tehát az összes (az adott évben vizsgakövetelménynek kiadott) elemből vizsgát tennének. A megfelelő felkészültséggel rendelkező, motivált oktatók jó eredményeket jelentenének, és ezzel a gátló tényezők minimalizálását érnék el.

Ilyen célok eléréséhez szükséges, hogy a Baranta elérje azt a szintet, amelyet a széles körben elismert küzdősportok, harcművészetek elértek. (Egységes technikai alap, oktatási mechanizmus, megfelelő számú és képzettségű edző.) Az összegyűjtött technikák rendszerezése, leírása már jelenleg is folyamatban van.

Kiképzésbe való beépítési javaslat

Alapkiképzés

A reggeli testnevelés keretein belül az (1./V.) gyakorlatok, általános erőgyakorlatok, pliometrikus gyakorlatok és gyorsító gyakorlatok kerülnének beépítésre. Így a reggeli testnevelés egy rövid bemelegítő futásból és a fent említett gyakorlatokból állna.

A kötelező testnevelési foglalkozások az (1./V., 1./VII.) gyakorlatokból, általános erőgyakorlatokból (társsal is), pliometrikus gyakorlatokból és gyorsító gyakorlatokból állnának össze.

A délutáni kötelező testnevelés keretein belül egy teljes edzés megtartásra kerülhetne. Amely bemelegítésből (1./V., 1./VII.) és közelharci illetve önvédelmi technikákból (1./VIII., 1./IX., 1./X.) állna. Itt három szakaszra lenne bontva az oktatás.

Reggeli testnevelés: Az elnyújtott, hasznavehetetlen reggeli testedzést felválthatná egy rövidebb (15' időtartamú), de intenzív, bemelegítő, átmozgató jellegű reggeli ébresztő edzés. Ez tartalmazna egy nem sprint jellegű, de erőteljes futást (1km, kb. 12 km/h sebességgel) és 10' olyan bemelegítést, amely nemcsak az ízületeket mozgatja át, hanem az izmokat is feltölti vérrel.

Gyakorlatok: Négyütemű fekvőtámasz karhajlítással (1. zárt állás, 2. guggoló-támasz, 3. fekvőtámasz támaszhelyzet, 4. karhajlítás, 5. karnyújtás, 6. guggoló-támasz. Ez egy ismétlés.), matróztánc (1. zárt állás, 2. lábfelhúzásos ugrálás (például minden harmadik ütemre a térdet mellkasig kell húzni), stb.

Intenzitás: A gyakorlatokból körülbelül 10-20 ismétlésszám az ideális a lehető leggyorsabban, de közösen végezve. Két sorozat között gyors ízületi átmozgatást javasolt

végezni körülbelül fél percben. Az intenzitás legyen a lehető legnagyobb a gyakorlatok végzése során. Így elkerülhető a hidegebb időszakokban a kihűlés, meghűlés.

Kötelező testnevelés: A katonai testnevelés részen (akadálypálya, stb.) kívül három fő részből álló foglalkozások is végrehajthatóak lennének. A testnevelésre megmaradna a sztenderd 90' időtartam.

Gyakorlatok:

- *Általános erőgyakorlatok (társsal):* fekvőtámasz, lábemelés, húzódkodás, guggolás. A felkészítés későbbi szakaszában az intenzitás társas munkavégzéssel (gátlással) fokozható.

- *Pliometrikus gyakorlatok:* ugrások, pliometrikus (tapsos) fekvőtámasz, guggolásból felugrások, lebegőülés, kitörés.

- *Gyorsasági edzés:* repülőfutás, ingafutás erőgyakorlatokkal (kis ismétlésszám, 1-5 ismétlés), lépésgyakorlatok (topogó futások)

Intenzitás: A három típusból úgy kell összeállítani a foglalkozást, hogy az állomány képességszintjének megfelelő legyen, de a megfelelő intenzitás meglegyen az anaerob edzés végrehajtásához. Például az első 15' teljen el bemelegítéssel, utána következzen 30' általános erőgyakorlat, ezt kövesse 15' pliometrikus gyakorlat, 15' gyorsasági edzés és a végén 15' levezető futás (körülbelül 3000 m).

Délutáni tömegsport: A tömegsport keretein belül lehetőséget lehetne biztosítani megfelelő közelharc képzésre. Ez alapképzettséget biztosítana a pusztakezes önvédelmi technikákban, illetve az alapvető ügyességet is növelné.

Hétfő, Szerda: Technikai edzés

Gyakorlatok: Bemelegítés, erőnléti átmozgatás, közelharctechnikák. A közelharctechnikák eleinte övbírkózás jellegűek (földre vitel a cél), a későbbiekben már az alap önvédelmi technikák is oktatásra kerülnének (pusztakezes ellenfél elleni védelem, fegyveres ellenfél ellen való védelem). A felkészítés végén pedig már a bőlön elemek lennének a fő csapásirány. Ezáltal az alapkiképzés ideje alatt a katonák kapnának egy alapszintű közelharc ismeretet is.

Intenzitás: A bemelegítésre elég 10', mert az utána következő erőnléti rész 20' időtartamban kellően átmozgat az edzés megkezdéséhez. Ezután 90' folyamán a technikák oktatása folya.

Kedd, Csütörtök: Ügyességi-erőnléti edzés

Gyakorlatok: Társas küzdelmi és katonai gyakorlatok, ütés, rúgás, társmentés alapok (tűzoltó-fogás, oldaltkúszás, stb.), ügyességi gyakorlatok kerülnének végrehajtásra az erőnléti gyakorlatok mellett. Az ügyességi gyakorlatoknak motollajátékok lennének az ideális elemei. Például kerék-motolla (az egyik fél a hátán fekszik a másik lábát fogva, a másik előrehajol és megfogja a lábát, beleugrással elindul a kerekzés) vagy az átforduló-motolla (kezet fognak, hátat fordítanak egymásnak kézfogással, és az egyikük a hátán átgördíti a másikat úgy, hogy az bicskában tartva a lábát, talpra érkezik). Az erőgyakorlatok az általános testnevelésben említettek lennének.

Intenzitás: Az ügyességi gyakorlatokra és a küzdelmi, katonai gyakorlatokra ugyanúgy 60' lenne, mint az erőnlétiekre. Az intenzitás az erőgyakorlatoknál közel maximális, a többi gyakorlatnál a nagy sérülésveszély miatt inkább közepes, hogy az oktatás színvonala megfelelő legyen.

Így hetente a katonák körülbelül 12 óra testedzéshez jutnának, amiből maximum 5 óra Baranta-jellegű lenne.

Különleges kiképzés

A kutyás képzést nagyon fontosnak tartom ebben a témában **(1./XIX.)** Továbbá a fegyveres és eszközös elemek **(1./XI., 1./XII., 1./XIV., 1./XVI., 1./XVII.)** is fontosak a különleges egységek harcában a pusztakezes és önvédelmi elemek **(1./VIII., 1./IX., 1./X.)** mellett.

Katonai közelharc: A pusztakezes és önvédelmi elemek behatóbb oktatásának fontossága egyértelmű a különleges egységek képzésében. Itt főként a harci, tehát a bőlön technikák lennének a fő oktatandó elemek.

Gyakorlatok: Alapozó képzésként övbirkózó technikák, földre viteli elemek **(1./VIII., 1./IX.)** lennének a lényegesek, utána ezek harci alkalmazása (például fegyveres ör semlegesítése, támadó ellenfél gyors semlegesítése, harcban alkalmazható dobások, szabadulási gyakorlatok, stb.) Később a földön alkalmazható illetve az állóharccal összekötött bőlön-jellegű alkalmazásokkal **(1./X.)** egészülne ki a harci tudás.

Intenzitás: Hétfő, szerda, pénteki napokon lenne 3 órás edzés. Az első 30' az izmok, ízületek megfelelő bemelegítéséhez szükséges a sérülések elkerülésének érdekében. Utána 30' erőnléti edzés közepes intenzitással, hogy a bemelegedett izmok elérjék az eredményes munkához szükséges állapotot. Ezután két fő blokkban (kb. 2×60') folya állóharci (ütő, rúgó, övbirkózási elemek oktatása) és földharci (bőlön-jellegű) elemek oktatása. Az edzések felépítésében fontos, hogy ne egy technikát gyakoroljanak, hanem egy jellemző helyzetet vizsgálva, onnan több lehetséges utat megnyitva kell oktatni a technikákat, utána harcban törekedni a gyakorlásukra. Így elérhető, hogy a katona meglássa az adott helyzetben a legmegfelelőbb technikát, és azt nagy biztossággal tudja alkalmazni.

Kedden és csütörtökön a következő edzést ügyességileg, alkalmazásilag előkészítő rövidebb (2 órás) edzés kerülne végrehajtásra. Ebből 30' bemelegítés, és 30' erőnléti és funkcionális gyakorlat lenne (például dobások előkészítésére társsal a háton végzett guggolás vagy ütő-, rúgóedzésre készülve idegő gyakorlatok végzése sípcsontra és ököre). Utána nem teljesen harci jellegű, a következő fő edzést előkészítő gyakorlatokat hajtánának végre a katonák (szorító, fogógyakorlatok, stb.) körülbelül 60' időtartamban.

Fegyveres és eszközös elemek: Egy olyan katona életében, aki szembesülhet különleges kihívásokkal, nagyon nagy szerepe van annak, hogy szükségeszközökkel hogyan tud érvényesülni egy adott helyzetben. Például lőszer kifogyása esetén, felszerelés elvesztésekor, stb.

Gyakorlatok: Itt sorban haladva először alapvető botos ügyességet kellene fejleszteni (forgatásokkal, fogásgyakorlatokkal, botbirkózással, stb.) **(1./XI.)**. Utána lehetne foglalkozni szétválasztva a hosszú- és rövidbot iskolagyakorlataival és a közelharc jelentőségükkel

(1./XII.). Egyéb szükségfegyverek (kötél, súlyozott kötél, stb.) alkalmazása a következő lépcsőfok (1./XVI., 1./XVII.). Végül terítékre kerülne a különleges helyzetekben használható fegyverek (kés, kámfa, stb.) alkalmazása (1./XVII.).

Intenzitás:

Botos alapkészségek

Az elsajátításukra körülbelül 2 hónapot kell rászánni, ezalatt hétfőnként, keddenként és csütörtökönként 2-2 óra edzés lenne. Ezek összeállnának 20' bemelegítésből, 10' vívasközpontú bemelegítésből (gyorsító gyakorlatok, kitörések, stb.) és 90' technikai részből (botbirkózás, botforgató harci technikák, botos közelharc előkészítése, botos motollajáték).

Rövid- és hosszúbot használat

A rövid- és hosszúbot használatát 4 hónapig kellene oktatni a fenti héten belüli elosztás szerint. A technikai rész az iskolagyakorlatok (1.-75.) és a botos közelharc (fojtások, feszítések bottal, fegyveres ellenfél ellen való védekezés bottal, bot elleni védekezés, botos őrszemlegesítés) összessége lenne.

Szükségfegyverek alkalmazása

Ez egy 3 hónapos blokk lenne a kiképzési folyamaton belül hetente 4 alkalommal (hétfő, kedd, szerda, csütörtök), edzésenként 2-2 óra időtartamban. Az edzések a fentebb leírtaknak megfelelő időrenddel rendelkeznenének. A technikai anyag először a kötözési technikák elsajátításával foglalkozna, hegymászási ismeretekkel összekötve, utána e technikák egy részének foglalyejtés esetén való alkalmazását sajátítanák el a katonák. Ezek után következne a fegyveres ellenfél ellen kötéllal való védekezés, illetve az őrszemlegesítés kötéllal. Ennek az irányvonalnak a továbbvitele lenne a súlyozott kötél, mellyel támadás és védekezés egyaránt eredményesen végrehajtható. Egyéb szükségfegyverek (balta, gyalogsági ásó, stb.) oktatására is sor kerülhetne ennek a szakasznak a keretein belül.

Különleges fegyverek használata

Az edzésritmus az szükségfegyverek alkalmazásával egyezne meg. A katonák ebben a ciklusban a késvívás, illetve a késes támadás fortélyait sajátítanák el (például vitális célpontok ellenfél elhallgattatására, harc képtelenné tételére vagy szemlegesítésére). Ezen felül kés elleni védekezés haladóbb mozzanatai lennének oktatva. Végezetül békefenntartói és rendészeti célokból a kámfás védekezés, elvezetés technikáival lenne zárva a ciklus.

A teljes fegyveres képzés 1 évig tartana összesen 336 óra edzésidővel, ebből legalább 252 óra technikai anyaggal.

Kutyás kiképzés: A kutyás kiképzést csak olyan harcoló vagy speciális alakulatok számára javasolnám, ahol a kutya a katonára lehetne bízva. A kutyás kiképzésnél fontos, hogy a kutya kölyökkorától kezdve azzal a harcossal éljen, szocializálódjon, akivel később szolgálni fog. Az első év az összeszokással és a szocializációval telne, utána lehetne elkezdni a tényleges felkészítést.

Gyakorlatok: Kutyás akadálypálya, kutyás helyiségharc, kutyás harc terepen, kutyás felderítő feladatok végrehajtása.

Intenzitás:

Kezdeti időszak (0-1 év)

Mint fentebb már említettem, ez a szocializáció és összeszerzés időszaká lenne. A másodík félévben heti 2×1 óra elméleti képzés lenne a nevelés elősegítésére, illetve a kutyás akadálypálya előkészítésére. Fontos benne a kutya fegyelmeének kialakítása.

Alapvető kutyás képességek kialakítása (1-1,5 év)

A kutyás akadálypálya lenne ennek a ciklusnak a fő irányvonala. Hetente 5×1 óra lenne erre a célra fenntartva. Az akadálypálya elemeit először egyenként, utána folyamatában, váltakozó irányban és sorrendben kellene leküzdeni. Ez a vezényszavakra történő cselekvést illetve a kutya ügyességét hozná a megfelelő szintre. Közben hetente 1 óra megbeszélés történne a problémák kiküszöbölése érdekében.

Harcászati alkalmazás előkészítése (1,5-2 év)

Itt elsősorban helyiségharcra és a kutya támadásra való felkészítésével kellene foglalkozni, hetente 3×6 óra gyakorlattal és 2×3 óra elmélettel. Itt a kutya elsajátítaná a vezényszóra történő elfogást, lefegyverzést és semlegesítést. Ezen ismereteket a helyiségharcban eredményesen lehetne kamatoztatni.

Terepalkalmazás és felderítési feladatok (2-3 év)

A hosszabb gyakorlatok során a túlélési és felderítési képességek kerülnének a célkeresztbe. A kutya és gazdája képesek lennének felderíteni ellenséges létesítményeket, azok védettségét a kutyára szerelt rejtett érzékelők segítségével. Egy esetleges behatolásnál egy kutya szűk átjárókon haladhat át, ember által elérhetetlen célpontokhoz érhet el. Zavart okozhat az ellenség köreiben, adatokat semmisíthet meg és ezen kívül még rengetegféle feladatot láthat el. Itt hetente 2×36 óra terepfoglalkozás lenne az ideális, ami állna egy menetgyakorlatból, egy felderítési feladatból és egy fontos adat megszerzéséről a célobjektumból. A körülmények, terepviszonyok és feladatok teljes változatosságával el lehetne érni, hogy az így kiképzett páros eredményesen hajthasson végre bármilyen feladatot akár az ellenséges háttországban is.

A kutyás kiképzés így 3 évig tartana, eközben a katoná egyéb feladatokat végezhetne, a kutyás kiképzés kiegészítő jellegű lenne az első 2 évben, utána 2 hét gyakorlat után 1 hét pihenő járna.

Összegzés

A pályamű során megismertük a Baranta jelentését, történelmét, jellegét illetve felkészítés-módszertani sajátosságait. Itt ismét kiemelném, hogy mennyiben különbözik a keleti harcművészetek mentalitásától. A keleti módszertan szilárd, teljesen szabályszerű, sablonozott világa nem a magyar ember kissé csapongó, mindig újdonságot kereső lelkületéhez való.

Megismertük a használt fegyveres- és közelharc elemeket, valamint kifejtésre került ezen elemek egy részének kiképzési jellegű absztrakciója, alkalmazása. Néhány példázaton keresztül bemutatásra került a katonai hasznosíthatóság is.

A jövőben az elemek beépítésre kerülhetnek a kiképzési rendszerbe, ezzel segítve a jobb közösség, a jó mozgáskoordináció, az egészségesebb életmód, illetve a különleges kiképzéseken a jobb harci teljesítmény kialakulását. A Magyar Honvédség (továbbiakban: Honvédség) segítségével a kutatás kiszélesedhetne, és teljes rendszerezésre kerülhetnének a Baranta elemei, ezzel is segítve a kiképzési alkalmazhatóságot. A kiképzésben nem hasznosított elemek pedig magának a Baranta mozgalomnak jelentenének nagy segítséget a hagyományos magyar harcművészet elismertté és közismertté tételéhez. A Honvédség hírének is jót tenne, ha felkarolna egy ízig-vérig magyar, de nem csak magyarkodó, hanem szívben, agyban és életmódban is magyar harcművészetet.

Ez egyelőre csak egy álom, egy kis közösség álma, de ha jobban belegondol az ember, akkor megoldás jelenthet sok problémára. Az edzések miatt a barantázó katonák személyiségfejlődésen mennének keresztül, ritkábbá válna az egyének közötti viszálykodás, és a közös problémamegoldó gondolkodás kerülhetne előtérbe.

Soraimat két idézettel zárnám.

*„A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy híréhez;
Mit rákentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot!”¹*

Ez lenne az a cél, amelyet minden magyar állampolgárnak magáénak kellene tekintenie. Nem feltétlenül életcélként, hivatásként, hanem egyszerűen éreznie kellene, hogy a magyarsága mit kíván tőle.

*„Magyarok istene tekints e szép népre
kik hozzád sóhajtunk e siralomvölgybe'
szüntesd meg a nagy vérontást a testvéri viszálykodást
derítsd e szép népre békesség hajnalát.”²*

Legyen ez a néhány sor a végszó, mely előremutathat egy korba, mikor nem lesz igaz, hogy a magyar magyarnak farkasa.

¹ Petőfi Sándor – Nemzeti dal (1848)

² Magyarok istene (népdal)

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani azoknak az embereknek, akik arra készítettek, hogy elkezdjek barantázni. Továbbá azoknak, akik segítettek abban, hogy fejlődjek, és megéljem azt, amit csinálok, tehát az összes edzéstársamnak, akivel valaha együtt dolgoztam az évek során. Köszönet a rengeteg pozitív élményért és természetesen így utólag az esetleges negatív visszacsatolásokért is, amelyeket rosszabb pillanataimban kellett elszenvednem. Ezt a pályaművet is az a sok tapasztalat íratta meg velem, amely azt mutatta, hogy ez a Baranta igenis életképes, és nagyban is működhet (erre jó példa a Kurultaj és a Magyarok Országos Gyűlése). Köszönet azoknak a barantásoknak, akik inspiráltak arra, hogy jobbá váljak abban, amit csinálok.

Vukics őrnagy értékeli egy bemutatószeret

Külön köszönet Vukics Ferenc őrnagynak, aki egyrészt biztosította a megfelelő információs háttérrel a pályamunka elkészítéséhez, másrészt az edzéseken olyan színvonalat nyújt a harcművészeti felkészítésben, ami példaértékű. Erre utal a kialakított közösség, amely összetartó és egészségesnek mondható, és erre utal mindaz, amit sikerült elérni, mióta megalakult az első, újra Barantával foglalkozó egyesület.

Többek között ilyen eredmény a 2008-as Kurultaj, ami rengeteg erőfeszítés eredményeként aratott nagy sikert, az azóta megrendezett bösztörpusztai találkozók, ahol nagy tömegek gyűltek össze.

Kiemelten azt köszönöm neki, hogy nagyban motivált arra, hogy a tisztai pályafutást válasszam karriernek és nagy szerepet játszott abban, hogy a látóköröm szélesedjen, illetve megfelelő szigorral ösztönöz az egyre jobb és jobb teljesítmények elérésére.

Felhasznált irodalom

A Baranta jelentése

<http://www.baranta.org/index.php/baranta-a-z/a-baranta-elmelete/a-baranta-multja/82-a-baranta-toertenete>

Vukics Ferenc – Világkupa felkészülési segédlet (2012)

A Baranta története

<http://www.baranta.org/index.php/baranta-a-z/a-baranta-elmelete/a-baranta-multja>

Vukics Ferenc – Baranta előzmények (2006)

Zrínyi Miklós – Mátyás király életéről való elmélkedések (1656-57)

Zrínyi Miklós – Ne bánts a magyart – Az török áfium ellen való orvosság (1661)

Zrínyi Miklós – Vitéz hadnagy (1650-53)

Jeney Mihály Lajos – A portyázó, avagy a kisháború sikerrel való megvívásának mestersége korunk gényusa szerint. (1759)

Abu Sa'īd Abdul-Hay ibn Dhaḥḥāk ibn Maḥmūd Gardēzī (11. század)

Dzsajhāni-hagyomány (10. század)

VI. (Bölcs) Leó (866-912)

Ibn Ruszta (9. század)

II. Szilveszter (946-1003)

Abu l-Haszan Ali ibn al-Huszajn al-Maszúdi (893-956)

Abu Marwān Hayyān Ibn Khalaf Ibn Hayyan al-Qurtubi (987–1075)

Ḥudūd al-‘Ālam (10. század)

Abul Hasan Abu Ishaq Kisa'i Marvazi (10. század)

Jakut Abu Abdallah (1179-1229)

Mahmud Tercüman – Tarah-i Üngürüs

VI. (Bölcs) Leó (866-912)

VII. (Bíborbanszületett) Kónsztantinosz (905-959)

Georgiosz szerzetes (10. század)

Prümi Regino (840-915)

Liutprand (922-972)

Ekkehard – Casus monasterii Sankti Galli (926)

Abu Hámid Muhammad ibn Abd ar-Rahím al-Garnáti l-Andaluszi (1080-1169)

Freisingi Ottó (1114-1158)

Ismeretlen (arab)

A Baranta felkészítési rendszere

Johácz-Vukics – Edzésvezetési segédlet a Baranta hagyományos magyar harcművészet oktatásához

Vukics Ferenc – Baranta fokozatvizsga-rendszer (2011)

Kodály – Énekes játékok (1937)

A Baranta kiképzési szerepe

Johácz-Vukics – Edzésvezetési segédlet a Baranta hagyományos magyar harcművészet oktatásához

Földi Pál – Spetsnaz; A szovjet különleges erők története (2008)

Összegzés

Petőfi Sándor – Nemzeti dal (1848)

Magyarok istene (népdal)

Tartalomjegyzék

Bevezetés	2
A Baranta jelentése	3
A Baranta története	5
A Baranta szemléletmódja.....	14
A Baranta felkészítési rendszere.....	22
A Baranta kiképzési szerepe.....	41
Összegzés és javaslatok.....	51
Köszönetnyilvánítás	52
Felhasznált irodalom	53